

KALUSTETTU KANSANKOTI

Tutkimus ruotsalaisuudesta Carl Larssonin ja IKEAn
sisustusihanteissa

Hanna Paimela

Taidehistorian pro gradu –tutkielma

Syksy 2002

Taiteiden ja kulttuurintutkimuksen

laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos TAITEEN JA KULTTUURIN TUTKIMUKSEN LAITOS
Tekijä HANNA PAIMELA	
Työn nimi KALUSTETTU KANSANKOTI Tutkimus ruotsalaisuudesta Carl Larssonin ja IKEAn sisustusihanteissa	
Oppiaine TAIDEHISTORIA	Työn laji PRO GRADU –TUTKIELMA
Aika SYKSY 2002	Sivumäärä 80 sivua
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tutkimus tarkastelee ruotsalaista kotia, sen sisustusta ja aatteellista taustaa 1800-luvun lopulta 2000-luvun alkuun. Ajanjakson alkuun sijoittuvan Carl Larssonin ja hänen Sundbornin kotinsa ja 2000-luvun alun johtavan ruotsalaisen sisustusjätin, IKEAn ideologiat ovat hätkähdyttävän samankaltaiset. Tehtävänä on osoittaa näitä kahta ruotsalaista vientituotetta yhdistävät tekijät, ja syyt niiden suureen suosioon. Miksi juuri Carl Larssonista ja IKEAsta tuli kansainvälisiä symboleita? Miten ruotsalainen mielenlaatu ja yhteiskunnan historia ovat edesauttaneet kansankodin rakentamisessa ja miten kansankoti-ajatus leimaa myös Carl Larssonin ja IKEAn aatemaailmaa?</p> <p>Kysymyksessä on ideologiaan keskittyvä tutkimus, pyrkimys kuvata ruotsalaista yhteiskuntaa sekä kansan mentaliteettiä kodin ja sen sisustuksen kautta. Kansankoti-termiä käytetään niin konkreettisesti kuin ideologisessakin merkityksessä. Tutkimuksen aineistona on käytetty IKEAn kuvastoa 2002, Ingvar Kampradin kirjoittamaa 'Huonekalukauppiaan testamenttia' sekä Espoon Ikean markkinointipäällikkö Niklas Anderekin haastattelua. Carl Larssonia käsittelevä kirjallisuus ei ole rajattua. Tutkimuksen taustalla on käytetty myös Tukholman yliopiston taiteen tutkimuksen laitoksen keväällä 2002 järjestämää kurssia 'Det svenska hemmet', joka käsittelee Ruotsin muotoiluhistoriaa 1800-luvun lopusta tähän päivään.</p> <p>Tutkimus osoittaa Carl Larssonin sekä IKEAn, kahden kansankodin kalustajan, samankaltaisuuden. Kansankoti rakentuu ajattomista, muunneltavista ja kestävästä materiaaleista ja muotoilusta. Demokraattisuus, omatoimisuus, luonnonläheisyys, funktionaalisuus sekä edullisuus ovat molempien 'sisustajien' ideologioiden avainsanoja. Esteettisesti molemmat suosivat yksinkertaisia, keveitä ja persoonallisia ratkaisuja. Makukasvatus takaa oikean 'kansankodillisen esteettisyyden'. Kansankodin sisustus on 1800-luvulta alkanut, ja yhä jatkuva ideologinen, esteettinen ja teknologinen prosessi.</p>	
Asiasanat CARL LARSSON, IKEA, RUOTSALAISSUUS, SISUSTUS, KANSANKOTI	
Säilytyspaikka JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON TAITEEN JA KULTTUURIN TUTKIMUKSEN LAITOS	

SISÄLTÖ

1	SATA VUOTTA KANSAN KOTONA	3
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	5
	2.1 Tutkimuksen tausta	5
	2.2 Tutkimusmenetelmät	6
3	MYYTTI RUOTSIN KANSASTA	9
	3.1 Kansa	9
	3.2 Kansallisuus	11
4.	KANSAKODIN RAKENNUSAIKAT	13
	4.1 Kaunis koti, henkisesti ja fyysisesti	13
	4.2 Svenska Slöjdföreningen kansankodin rakentajana	14
	4.3 Miljoonaohjelma –miljoona kotia kansalle ..	19
5	CARL LARSSON, KANSANKODIN ISÄ?	21
	5.1 Ruotsalainen, Carl Larsson (1853 – 1919) ...	21
	5.2 Lilla Hyttnäs –erilainen koti	23
	5.3 Kertomus perheestä -ihanne syntyy	29
6	KANSANKOTI HYVÄLLÄ MAULLA JA MORAALILLA. - ELLEN KEY JA CARL LARSSON SAMALLA ASIALLA	35

7	IKEA KANSANKODIN KALUSTAJANA	38
7.1	Ikea-kulttuuri	38
7.2	Ruotsalaisuuden lippulaiva	43
7.3	Ikean kuvasto –tämän päivän kansankoti yksissä kansissa	45
8	KOTI KERTOO KANSASTA	52
	LÄHTEET	58
	KUVAT	62
	LIITTEET	66

1. SATA VUOTTA KANSAN KOTONA

Ruotsalaisuutta ja ruotsalaista yhteiskuntaa leimaa vahvasti käsite 'folkhemmet' –kansankoti. Demokraattinen puolue syntyi jo 1890-luvulla, mutta kansankoti –käsite tuli kaiken kansan tietoisuuteen sosiaalidemokraatti Per Albin Hanssonin puheessa vuonna 1928. Tämä tutkimus käsittelee kansankoti -ideaalin ilmentymistä ruotsalaisessa kodinsisustuksessa 1800 –luvun lopulta tähän päivään kahteen ruotsalaiseen sisustus –vaikuttajaan, Carl Larssoniin ja IKEAan keskittyen. Sosiaalidemokraattisen puolueen valtaannousu 1932 ajoittui aikaan, jolloin funktionalistinen ajattelutapa niin rakennusarkkitehtuurissa kuin sisustuksessaakin oli uusi. Tukholman näyttely 1930 esitteli funktionalismin ruotsalaisille ja aloitti 'vallankumouksen' –ainakin arkkitehtien keskuudessa. Kansa puolestaan paheksui tätä uutta tyyliä ja piti sitä 'epäfunktionalistisena' ja epäesteettisenä. Funktionalismin ideologiasta tuli kuitenkin kansankodin yksi tärkeimmistä rakennuspylväistä. On jopa sanottu, että missään muussa maassa ei funktionalismi ole saanut mahdollisuutta niin suurisuuntaiseen ja perusteelliseen (noin 40 vuotta kestäneeseen) läpivientiin kuin Ruotsissa.

Tarkoitukseni on kuitenkin osoittaa, että funktionalistisen ideologian esiinmarssi Ruotsissa ajoittuu jo Carl Larssonin aikaan, kun hän vaimonsa Karinin kanssa loi Lilla Hyttnäsän 1800-luvun lopussa. Ei ehkä ole vain sattumaa, että taiteilija, koti-idyllin luoja, Carl Larsson sekä IKEA, suuri kodinsisustuksen tavaratalo, edustavat ruotsalaisuutta parhaimmillaan –niin ulkomailla kun kotimaassaan Ruotsissakin. Carl Larssonin kodista, Lilla Hyttnäsistä, tuli esikuva 1890 –luvulla syntyneelle demokraattiselle aattelle. IKEA sitävastoin edustaa tätä päivää, mutta yhä edelleen toistaa kodinsisustuksen ihanteita sadan vuoden takaa. Juuri

aattelle. IKEA sitävastoin edustaa tätä päivää, mutta yhä edelleen toistaa kodinsisustuksen ihanteita sadan vuoden takaa. Juuri demokraattinen 'folkhemmet' -ajatus-, johon myös funktionalismin liitän, yhdistää nämä kaksi ruotsalaista 'vientituotetta' ja määrittelee niiden ruotsalaisuuden.

Kansankodista puhuttaessa pitää myöskin ottaa huomioon kansankasvatuksellinen näkökulma. Svenska Slöjdföreningen, vuodesta 1975 Förening Svensk Form, on ollut erityisen tärkeä yhdistys monella tavalla 'kodin luomisessa kansalle' -prosessin aikana. Makukasvatusta, hygieniakasvatusta ja ylipäättään kotia käsittelevät oppaat ja opintopiirit, huonekalututkimus, asuntotutkimus ja miljöötutkimus, sekä johtava asema asumis- ja erilaisten teollisen muotoilun näyttelyiden järjestämisessä Ruotsissa aina 1800 -luvun lopulta tähän päivään, ovat olleet tärkeä osa yhdistyksen toimintaa. Kuitenkin 1960 -luvun lopulla muuttui yhdistyksen asenne vähemmän pedagogiseksi ja yleisten ympäristökysymysten merkitys kasvoi.

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään Ruotsin kansan kotien ominaispiirteitä kahden suuresti kodinsisustukseen vaikuttaneen tahon, Carl Larssonin ja IKEAn kautta. Demokraattisessa yhteiskunnassa tärkeintä ja suurinta osaa näyttelee keskiluokka, kansankodin perusta. Toki ruotsalaisesta yhteiskunnasta löytyy myös yläluokka ja keskivertoa köyhempi väestö, mutta kuten muuallakin pohjoismaissa, tavallinen keskiluokkainen väestö prosentuaalisesti suurimpana kuvaa Kansaa parhaiten.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Mikä sai minut kiinnostumaan aiheesta?

Elokuussa 2001 muutin Tukholmaan suorittuani sosiaaliantropologian tutkinnon Englannissa. Ehkä antropologinen taustani ja suomalaisuuteni innoittivat minua löytämään sen 'todellisen ruotsalaisuuden' kenttätyötä tehden. Tämä ajatustapa kansan todellisen luonteen olemassaolosta ulottuu aina 1800 –luvun lopulle, mutta sopii mielestäni mainiosti tähän tutkimukseen, jonka yksi peruskäsitteistä, kansankoti, on kansaa yhdistävä, kollektiivinen käsite. Suomalaisuudestani huolimatta tarkoitukseni ei ole tehdä vertailevaa tutkimusta kansallisuuksien välillä, mutta silti syntyperästäni on hyötyä. Se helpottaa minua katsomaan suurta heterogeenistä kokonaisuutta yksinkertaistettuna: Mitä suomalaisena tiedän ruotsalaisista? Carl Larsson, IKEA ja kansankoti –ajatus – nämä kaikki ovat yleisimmin Suomessa tunnetut käsitteet naapureistamme puhuessa ja näitä kaikkia yhdistää ideologia, koti ja sisustus. Näiden kolmen termin yhdistäminen tuntuu ehkä mustavalkoiselta, mutta toisaalta lähtökohtani tutkimukseen oli juuri löytää jokin yhdistävä tekijä käsitteille, jotka edustavat ruotsalaisuutta nimenomaan ulkopuolisen mielestä.

Myös keväällä 2002 suorittamani 'Det svenska hemmet' -kurssi Tukholman yliopistossa innosti minua etsimään ruotsalaisista kodeista sitä jotakin erityistä. Käsitteeni 'folkhemmet' –ideaalista keskeisenä niin kodin sisustuksessa, asuntoarkkitehtuurissa kuin huonekalumuotoilussa vain vahvistui.

2.2 TUTKIMUSMETODIT

Vaikka folkhemmet –käsité on läheisesti sidoksissa ruotsalaisen sosiaalidemokraattisen puolueen syntyyn ja erityisesti sen valtaannousuun vuonna 1932, en kuitenkaan katsonut tarpeelliseksi paneutua puhtaasti poliittiseen kirjallisuuteen. Tässä tutkimuksessa käsittelen termiä lähinnä asuntoon ja kodinsisustukseen viitaten, ja perehdyn kotia vuosina 1880 – 2000 käsittelevään materiaaliin. Mitä piirteitä liittyy kansankoti –käsitteeseen? Standardisointi, demokraattinen muotoilu, edulliset hinnat jne.–toisin sanoen käsitteet, jotka helposti myös funktionalismiin yhdistetään. Kansankodin rakentaminen alkoi 1930 –luvulla, ja huipentui vuosiin 1965 – 1974, jolloin nk. miljonprogrammet (miljoonaohjelma) vietiin läpi. Ensimmäinen nykymuotoinen IKEA -tavaratalo valmistui 1965 Tukholman Kungens kurvaan. Kansankodin kalustajaksikin kutsuttu huonekalujätti kasvoi kukoistukseensa juuri aikana, jolloin suurten ikäluokkien nuoret aikuiset alkoivat kalustaa ’miljoonaohjelma’ –asuntojaan. Ilmiötä on katsottava kulttuuri- ja väestöhistoriallisessa kontekstissa, aina 1800 –luvun lopulta nopeasti teollistuneessa Ruotsissa.

Ruotsalaisten mielenlaatua olen tutkinut erityisesti antropologisen kirjallisuuden pohjalta. Myös ruotsalaisuutta markkinoinnissa käsittelevät kirjat ovat auttaneet käsittelemään erityisesti Ikean ruotsalaisuutta. Voiko mielenlaatua yleistää ja voiko sitä tutkia ainoastaan kirjallisuuden kautta? Tämän voi tietysti kyseenalaistaa, mutta toisaalta jopa myyteillä on oltava jonkinlaiset realistiset lähtökohdat -vaikkakin muistettava on, että kansakunnan ’synnyttämisen’ aikoihin tarve identiteettiin oli kova, ja totuusarvoon ei kiinnitetty huomiota. Identiteettiä koskeva aineisto ei kuitenkaan ole ainoastaan kansallisromantiikan ajoilta. Huomaan, etteivät käsitykset ole sadan vuoden aikana kovinkaan suuresti muuttuneet.

Carl Larssonia käsittelevä kirjallisuus on laaja. Carl Larsson oli yksi merkittävimmistä henkilöistä kansallisromantiikan aikana 1800 – luvun lopussa ja hänen monipuolista tuotantoaan aina kirjankuvituksista National Museetin freskoihin on tutkittu laajasti. Tämä tutkimus keskittyy kuitenkin käsittelemään Carl Larssonin merkitystä niin persoonana kuin koti-ihanteen luojaan niin ruotsalaisuudelle kuin ruotsalaisille. Keskityn pohtimaan Larssonin merkittävyyttä kansakunnan identiteetin luomisen aikana, tulkitsemaan hänen omia ajatuksiaan ruotsalaisuudesta ja kodista kirjassa 'Ett hem' (1899), sekä esittämään omia näkemyksiäni Lilla Hyttnäs –kodin sisustuksesta, jossa vierailin 17.9. 2001. Miksi juuri Carl Larssonista tuli tunnettu ruotsalaisuuden edustaja? Mitkä piirteet sopivat uuden, 1800 –luvun lopussa syntyneen, demokraattista ideaalia eteenpäin vievän intellektuellin eliitin ohjelmaan? Tähän elittiin kuului myös Ellen Key (1849 – 1926), josta tuli yksi tärkeimmistä Carl Larssonin sisustusihanteiden esilletuojista.

Saatavilla oleva Ikea –kirjallisuus keskittyy suurelta osin perustajansa, Ingvar Kampradin elämäkertoihin sekä Ikeaa yrityksenä käsitteleviin teoksiin. Vuonna 1976 kirjoitti Ingvar Kamprad kuuluisan 'testamenttinsa', En Möbelhandlares Testamente (suom. Huonekalukauppiaan testamentti). Tässä yhdeksänkohtaisessa julistuksessa Kamprad esittelee Ikean ideologian sekä markkinallisesti, että aattellisesti. Vielä suuremmalle yleisölle Ikean kodinsisustuksen perusajatukset esitellään tavaratalon vuosittaisessa kuvastossa, joka on yksi laajalevikkisimmistä painotuotteista maailmassa. Voisin jopa väittää, että kuvasto on Ikean imago. Tutkimustani ajatellen katsoin parhaaksi keskittyä Ikeaan vahvan ideologian omaavana kodinsisustuksen 'sanansaattajana'. Kampradin testamentti ja kuvaston esiintuomat ajatukset kiteytyivät pääasialliseksi lähdeaineistokseni.

Monet yritykset mukauttavat tarjontansa ja toimintatapansa kansainvälisille markkinoille siirryttäessä. Ikean lähtökohtana taas on levittää nimenomaan ruotsalaista ajatusmaailmaa, niin yrityksen toimintatavassa, kuin kodin sisustuksen ihanteissa eli tuotevalikoimassa. Toteutuuko tämä käytännössä, ja kuinka hyvin Ikea tiedostaa oman ruotsalaisuutensa ulkomailla? Haastattelin Niklas Anderekia Suomen Espoon Ikeassa 19.10.2001 näiden kysymysten puitteissa. Käytän tätä haastattelua täydentävänä osana tutkimusaineistoani.

Vaihtovuosi Tukholman yliopistossa onnistui loistavasti pro gradu – työni kannalta. Tämän kevään 2002 erikoiskurssiksi oli suunniteltu 'Det Svenska Hemmet' – Designideal under 150 år. Luennoitsijoita edustivat kodin sisustuksen ja muotoilun ammattilaiset aina Elisabeth Stavenow-Hidemarkista Gunilla Frickiin ja Katarina Duneriin. Kurssin kirjallisuus, joka suurimmaksi osaksi oli luennoitsijoiden tuottamaa, tarjosi loistavaa ja tarkkaa tietoa työhöni. Luennot puolestaan mahdollistivat hieman impulsiivisemmän esittelyn aiheeseen. Ikean ja Carl Larssonin merkitys vain korostui, ja samalla vahvistui oma tutkimussuunnitelmani ja kysymyksenasetteluni. Sigrid Eklund Nyströmin lausahduksesta 14.5. tuli mieleiseni: ” 2000 –luvun minimalismista on tullut tosi, koska jopa Ikea esittelee sen katalogissaan. Ja se mitä Ikea tekee on aina tarkkaan harkittua ja markkinamahdollisuudet ensisijaisesti huomioonottavaa. Minimalismista on siis tullut kansan sisustusihanne.”

Tämäntapaisia, hyvin henkilökohtaisia näkemyksiä esitteleviä lausahduksia ei löydy painetuilta sivuilta, mutta samalla ne tuovat elintärkeän 'vahvistuksen' rivien välistä lukemiseeni.

3 MYYTTI RUOTSIN KANSASTA

3.1. KANSA

Åke Daun (1936 -)¹ kuvailee ruotsalaisia homogeeniseksi kansaksi, vaikkakin eroja eri yhteiskuntaluokkien ja -ryhmien välillä on huomattavissa. Erityisesti varallisuus, sukupuoli, ikäluokka ja asuinpaikka ovat tärkeitä erottavia tekijöitä. Ulkomaalaisten silmissä ruotsalainen voi olla tunnekylmä ja ennakkoluuloinen. Ruotsalainen pitää henkilökohtaiset asiat omanaan, näyttää harvoin tunteitaan, eikä koskaan sano vastaan tai harrasta leikinlaskua. Sitävastoin hän puhuu tasaisella äänellä tai on hiljaa ja passiivinen. Ruotsalaisilla on kuitenkin kaksi käyttäytymismallia, muodollinen ja epämuodollinen. Edellämäinittu kuvaus ruotsalaisesta käyttäytymismallista edustaa nk. muodollista käyttäytymistä.² Demokraattisessa Ruotsissa muodollista, ihmisiä luokittelevaa teitittelyä ei käytetä. Tällöin muodollisesta tilanteesta tulee yksinkertaisempi, vaikkakin merkitykset monimutkaistuvat. Åke Daun vertaa ruotsalaista kulttuuria japanilaiseen, ja luokittelee molemmat nk. 'high-context' -kulttuureiksi. Keskustelu on rauhallista ja yksinkertainen viesti sisältää usein monia merkityksiä.³

Mielestäni Daunin maininta japanilaisen ja ruotsalaisen kulttuurin sukulaisuudesta on mielenkiintoinen ajatellen ruotsalaista muotoilua ja sisustusta. Yksinkertaisuus ja konstailemattomuus yhdistää japanilaisen ja ruotsalaisen tyylin. Toisaalta yksinkertainen muoto voi pitää sisällään monia merkityksiä. Ruotsalaisessa sisustuksessa tapaa usein japanilaisia 'lainauksia'. 2000-luvun minimalismi valkoisuudessaan edustaa japanismia ehkä vahvemmin kuin mikään aikaisempi tyyli.

---

¹ Daun 1983, 536 – 543.

² Daun 1983, 536 – 539 ; Laine-Sveiby, 1987, 25.

³ Daun 1983, 540-542.

Christer Lagergren (1947 -)⁴ on selittänyt ruotsalaisten vähäpuheista ja sosiaalisesti (manner-eurooppalaisten näkökulmasta) kehittymätöntä mielenlaatua historian ja maantieteellisen sijainnin avulla. Ruotsi, päinvastoin kuin monet etelä-Euroopan maat, oli pitkään talonpoikaisvaltio. Tasa-arvoisuus teki sanansäilän turhaksi ja ilmasto ei luonut siihen edes aikaa tai mahdollisuuksia. Toisin kuin lämpimässä maissa, joissa vapaa-aikaa vietetään kaduilla kokoontuen, Ruotsin ilmasto ei suonut mahdollisuutta kaduilla lepäämiseen tai juoruiluun. Ihmiset asuivat eristyksissä, jolloin naapurin apu oli liian kaukana. Siksi myös kunnioitus luontoa ja sen voimia kohtaan oli suuri, ja tärkeimmäksi tehtäväksi muodostui elossapysyminen. Jo 1842 astui voimaan koulunkäyntivelvollisuus. Kaikki lapset saivat tasa-arvoisen oikeuden koulutukseen sukupuoleen katsomatta. Lutherilaisuus painotti vilpittömyyttä ja uskoa toiseen ihmiseen, ja varhain perustettu avustusjärjestelmä loi pohjaa demokratialle.⁵

Tämänkaltaista historiaan ja ympäristöön pohjautuvaa selitysmallia voi helposti kritisoida yksiselitteiseksi ja ylimalkaiseksi. Muun muassa Arne Ruth⁶ on kritisoinut erityisesti Åke Daunin luomaa kuvaa ruotsalaisista ennakkoluulojen synnyttämäksi kliseeksi, joka miellyttää yksinkertaisuudessaan, mutta josta kuitenkin ei ole tieteellisen tutkimuksen lähtökohdaksi. Silti pohjoismaalaisia kansoja monesti ajatellaan hyvinkin yhtenäisenä kansana ja kulttuurina. Kylmä ilmasto, rauhallinen ja kohtalaisen 'epäsosiaalinen' mutta rehellinen luonne, sekä korkea elintaso yhdistävät pohjoismaita. Niukoissa ja vaikeissa olosuhteissa tavarat tehtiin kestäväksi, koska materiaalia ei ollut paljoa saatavilla. Pohjoismaalaista muotoilua ja suunnittelua on ylistetty nimenomaan laadukkaasta materiaalista ja kestävästä rakenteesta. Voisiko

---

⁴ Lagergren 2001

⁵ Lagergren 2001, 15-17, 77-106, 113-169.

⁶ Ruth 1984, 568-569.

Lagergrenin 'ympäristö luo kulttuurin' -ajatukseen pohjautuva teoria sittenkin olla yksi mahdollinen selitystapa ainakin pohjoismaista muotoilua ajatellen?

3.2 KANSALLISUUS

Ruotsin luonto on yhtä kuin ruotsalaisuus. Tämän ymmärsi myös Ikea vuonna 1981. Mainoksessa on kuvattuna tyypillinen maisema Smålandissa, Ikean ja sen perustajan Ingvar Kampradin (1926 -) synnyinseudulla. Mainoksen nimi on 'IKEAs Sjal' –IKEAn sielu. (Kuva 1) Aion paneutua tähän mainokseen tarkemmin Ikeaa käsitellessäni, mutta se mitä tässä yhteydessä haluaisin korostaa, on luonto. Luonto on Ikean sielu –sata vuotta aiemmin Carl Larsson tunsu sielunsa kuuluvan Taalainmaalle. Torsten Fågelqvist (1880 – 1941) ⁷ on kirjoittanut ruotsalaisten rakkaudesta luontoon. Hän toteaa, että rakkaus yksinkertaiseen, puhtaaseen ja koskemattomaan maisemaan on perusta isänmaanrakkaudelle. ⁸

Luonto, yksinkertaisuus, moraalit ja kansa liitetään monesti yhteen. Totemismissa nämä kaikki käsitteet yhdistyvät. Ruotsalaisia yhdistää eräänlainen moderni totemismi. Modernissa ruotsalaisessa yhteiskunnassa jätteidenkierrätyspoliisit estävät luonnon loukkaamisen. Kansankirkko menettää kannattajia, ja usko ja kunnioitus luontoon kasvaa. Patrik Hall (1966-)⁹ on tutkinut nationalismia ja historiankirjoitusta. Hallin mukaan abstrakti idea kansakunnasta kansan muodostavan ihmisjoukon yläpuolella vastaa uskoa persoonattomaan tietoon tai kansakunnan voimaan.¹⁰ Hall puhuu myös kansan jakamasta moraalista maisemasta (moraliskt landskap), joka sisältää moraalisen sanoman. 'Punainen tupa

⁷ Fogelqvist 1934

⁸ Fogelqvist 1934, 498.

⁹ Hall 1997 ; 1998.

metsän laidassa' on esimerkki subjektiivisesta ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta kansallisuudesta puhuttaessa.¹¹ Ruotsalaiselle tämänkaltainen näkymä symboloi ruotsalaista luontoa, kansaa ja omaa identiteettiä. Näkyä voisi jopa kutsua eräänlaiseksi 'toteemiksi'.

Tämän luonnon lähes totemistisen merkityksen ymmärsi myös Ruotsin sosiaalidemokraattinen puolue, joka muodostettiin 1890 – luvulla. 1800-luvun lopun kansallisromantikot uskoivat kansallisen identiteetin olevan elintärkeä henkilönvapaudelle, sosiaaliselle harmonialle, luonnon ja ihmisen symbioosille sekä perinteiden vaalimiselle. Kansallisromanttinen liike toimi henkisenä ja kulttuurisena lähteenä sosiaalidemokraateille, jotka 1900-luvulla muodostivat Ruotsin poliittisen, sosiaalisen ja taloudellisen järjestelmän. Sosiaalidemokraattinen ideologia pohjautui nk.ekosentrismiin, jossa millekään luonnon lajille ei anneta etuoikeutettua asemaa.¹²

Ruotsalaisuutta leimaa rakkaus luontoon, joka sisältää myös luonnon kunnioittamisen. Yksinkertaisuus, hillitty, rauhallinen käyttäytyminen sekä kärsivällisyys ovat ruotsalaisen käyttäytymismallin tuntomerkkejä. Kuvausta, joka –hämmästyttävää kyllä- toistuu samankaltaisena niin ulkomaalaisissa kuin ruotsalaisissakin kirjoituksissa, voi kutsua yksinkertaistetuksi ja etnosentristiseksi, mutta toisaalta samankaltaisten luonnemäärittelyiden paljous on hämmästyttävä. Syitä ja seurauksia etsiessäni totean, sosiaalidemokratia vaikuttaa olevan 'luonnollista' jatkoa kansalle, jota ehkä jossakin määrin 'luontouskoiseksi' voi kutsua.

---

¹⁰ Hall 1997, 4.

¹¹ Hall 1998, 91-92.

¹² Facos 1998, 3.

4 KANSANKODIN RAKENNUSAINEET

4.1 KAUNIS KOTI, HENKISESTI JA FYYSISETI

Ministeri Per Albin Hansson (1885-1942) kuvasi kotia

”Valtaannousu” -puheessaan vuonna 1932 seuraavasti:

”Hemmets grundval är gemensamheten och hemkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre, där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ner och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet. Tillämpat på den stora folk –och medborgarhemmet skulle detta betyda nedbrytande av alla sociala och ekonomiska skrankor, som nu skilja medborgarna i privilegierade och tillbakasatta, i härskande och beroende, i rika och fattiga, besuttna och utarmade, plundrade och utplundrade... Det måste en gång bli så, att klassambället Sverige avlöses av folkhemmet Sverige.”

Per Albin Hanssonia lainaten, hyvässä kodissa tasa-arvo perheenjäsenten kesken, ajattelevaisuus, yhteistyö ja auttavaisuus kukoistavat. Hanssonin mielestä tämä kasvattava perheidylli on sovellettavissa koko kansaan. Hyvinvointiyhteiskunnan rakennusaineet löytyvät kodista. Teollistuminen loi kasvavat mahdollisuudet materiaaliseen ja henkiseen kehittymiseen. Sosiaalidemokraattien tavoite oli luoda hyvinvointivaltio, jossa kulttuurilla oli itsestäänselvä paikka. Mutta ongelmana oli kulttuurin suhde koulutukseen, kasvatukseen, arvomaailmaan ja käyttäytymismalleihin, mikä osoittautui irrationaaliseksi ja vaikeasti lähestyttäväksi. 1952 julkisti sosiaalidemokraattinen puolue

mietinnön puolueen kulttuuripolitiikasta. Ihmistä ympäröivästä miljööstä tuli puolueen 'ase' kulttuurin levittämiseen.¹³

Kodin 'käyttötäiteesta' (brukskonst) tuli tärkeä käsite. Juuri astioiden, esineiden ja huonekalujen taiteellista ja teknistä laatua oli parannettava. Taideteollisuutta pidettiin huonolaatuisten porvariston esineineiden kopioijana. Toisaalta taideteollisuus ja massatuotanto loi mahdollisuuden 'paremman elämän illuusioon' myös köyhemmälle väestölle. Tämänkaltaisessa 'taideteollisuudessa' ei todellisuudessa ollut sijaa taiteelliselle toiminnalle. Teollisen muotoilija vapaata luomista pidettiin luksuksena, vastakohtana funktionaalisuudelle. Kuitenkin juuri tällä tavoin kokeilemalla kehittyivät arjen käyttötaide-esineet yhä funktionaalisemmiksi.¹⁴ Gregor Paulsson (1889 – 1977) kirjoitti jo vuonna 1919 Svenska Slöjdföreningenin ensimmäisessä propagandajulkaisussa arjen käyttöesineistä otsikolla *Vackrare vardagsvara*. Propagandistinen julkaisutoiminta jatkui muun muassa 1930 Tukholman näyttelyn yhteydessä *acceptera* –ohjelmajulkaisulla sekä 1956 Gregor ja Nils Paulssonin *Tingens bruk och prägel* -julkaisulla.

4.2 SVENSKA SLÖJDFÖRENINGEN KANSANKODIN RAKENTAJANA

Sosiaalidemokraatit painottivat hyvän koulutuksen, mutta myös kulttuurin ja taiteentuntemuksen tärkeyttä. Kaunis elinympäristö ja sivistys olivat avainsanoja parempaan elämänlaatuun ja yhteiskuntaan. Kaunis koti määriteltiin puhtaaksi, valoisaksi ja toimivaksi, jossa jokaisella kauniilla esineellä ja yksinkertaisella huonekalulla oli paikkansa. Kuitenkin monet ostivat kotiinsa

¹³ Frick 1986, 178-179.

¹⁴ Frick 1986, 180.

moniosaisen kaluston, joka osoitti perheen hyvän taloudellisen aseman. Tällainen kalusto oli ehkä sovelias yläluokan tilavissa huoneistoissa ja huviloissa, mutta kaupungin työväestön ahtaisiin asuntoihin se oli aivan liian epäkäytännöllinen, vaivalloinen ja raskas. Kalustoa vastaan käytiin 'taistelua' jo 1800-luvun lopulla, mutta lopullisesti se hävisi vasta television myötä 1950-1960-luvuilla. Svenska Slöjdföreningen puhui jo 1800-luvun lopussa kalustoa vastaan ja vannoi toimivan, kauniin ja funktionaalisen kodin nimiin.

Näyttelytoiminta oli ensimmäinen ja ehkä vaikuttavin yhdistyksen toimintamuoto taistelussa työväen huonoja asumisoljoja vastaan. Ensimmäinen vähävaraisten kodinsisustusta käsittelevät kaksi näyttelyä pidettiin Työväeninstituutissa (Arbetarinstitutionen) vuonna 1899. Näyttelyiden ideoitsija oli vuosisadan vaihteen suurin 'kotipropagandisti' Ellen Key ja arkkitehtina toimi Carl Westman (1866-1936), yksi kansallisromantiikan johtavia arkkitehtejä.¹⁵ Seuraavaksi tärkeäksi sosiaalisesti suuntautuneeksi näyttelyksi muodostui Hemutställning 1917 Tukholman Liljevalchsins taidehallissa. Kuten lähes kaksikymmentä vuotta aiemmin, ajatuksena oli luoda työväestölle oma tyyli johtavien arkkitehtien ja suunnittelijoiden avulla. Näitä entistä yksinkertaisempia ja rationaalisempia huonekaluja ja käyttöesineitä esittelivät mm. arkkitehdit Uno Åhren ja Gunnar Asplund, sekä keramiikkataiteilijat Edward Hald ja Wilhelm Kåge. Erik Wettergren sekä Elsa Gullberg vastasivat suurimmaksi osaksi näyttelyn järjestelystä. Ellen Keyn ja Carl Larssonin ajatuksia toistettiin lähes sanatarkasti kahdenkymmen vuoden takaa. Yksinkertaiset, tarkoituksenmukaiset ja funktionaaliset huonekalut sekä puhtaat värit olivat kuin suoraan Carl Larssonin Lilla Hyttänäsistä.¹⁶

¹⁵ Nyström 1997, 48-53 ; Nyström 1991, 61-63.

¹⁶ Lind 1997, 57-67 ; Ericsson 1991, 105-111.

Näyttely ei kuitenkaan tuottanut toivottua tulosta. Pääsymaksu oli työläisväestölle liian korkea ja mielenkiinto vähäinen. Sitä vastoin arkipäivän käyttöesineet tulivat suosituksi ylemmän luokan keskuudessa. Työväestön kauneuskasvatuksesta tuli (taas) toisen luokan kysymys aina vuoteen 1930, jolloin funktionalismi esiteltiin Gunnar Asplundin ja Gregor Paulssonin johdolla paljon puhutussa Tukholman näyttelyssä.

1920 –luvulla ruotsalainen muotoilu sai ensimmäistä kertaa arvostusta maailmalla ja käsite 'Swedish grace' syntyi. Myöhemmin 1920 –luvun lopussa muun muassa La Corbusier, Bauhaus, Mies van der Rohe ja De Stijl antoivat vaikutteita ruotsalaisille arkkitehteille. Vuoden 1930 Tukholman näyttelyn ideologia rakentui demokratian ympärille. Teollisuus ja massatuotanto olivat tosiasia, ja usko uuteen ihmiseen oli voimakas.

Kaupunkisuunnittelu, asuntorakentaminen ja koti tuli olla ennakkoluulotonta. Teollisuustuotanto korvasi käsityön ja massatuotanto individualismin. Esteettisesti funktionalismi oli kauneuskäsitys, jossa kaikkia historiaan viittaavia muotoja ja käsitteitä pyrittiin välttämään. Pinta oli kauneimmillaan koristelemattomana, materiaali parhaimmillaan aitona. Muodon kauneus oli sen tarkoituksenmukaisuudessa. Funktionalistisesta miljööstä puhuttiin totaalimiljöönä, asunnosta läpikotaisin suunniteltuna asumiskoneena.¹⁷ Ajatus kodista kokonaistaideteoksena ei kuitenkaan ollut uusi. Carl Westmanin Pressens villa tai jopa Carl Larssonin Lilla Hyttnäs ovat molemmat esimerkkejä jo aiemmasta samankaltaisesta kokonaisuus-ajattelusta.

Kuten jo aiemmin, myös nyt taisteltiin vanhanaikaista kalustoa (garnityr) vastaan. Olohuoneesta tuli koko perheen tärkein jokapäiväinen huone, jonka kalustus oli koottu yksittäisistä, mutta funktionaalisista huonekaluista. Keittöstä tuli eräänlainen

---

¹⁷ Råberg 1997, 90-99 ; Nyström 1991, 148-161.

laboratorio, toisin sanoen ainoastaan työn tekoon tarkoitettu tila. Tulevaisuuden kotiäidillä katsottiin olevan tärkeämpiäkin askareita kuin ruuanlaitto. Tämä, ja moni muu funktionalismin idea, perustui tutkimukseen ja rationalismiin. Svenska Slöjdföreningen oli, ei ainoastaan tärkeä näyttelyiden järjestäjä, mutta myös tärkeä vaikuttaja sekä huonekalujen, että kodin tutkimustoiminnassa.

Kymmenen vuotta funktionalistien Tukholman näyttelyn sekä *acceptera* -ohjelmajulistuksen jälkeen oli aika katsoa, kuinka kansankoti todellisuudessa toimi. 1939 teki Gotthard Johansson aloitteen suuresta asuntotutkimuksesta yhteistyössä Slöjdföreningen'in ja Svenska Arkitekters Riksförbundet'in kanssa. Tuloksia tutkimuksesta, sekä ohjeita kodinsuunnittelulle julkaistiin *God Bostad* -nimisessä kirjasessa, joka ilmestyi vuosina 1954, 1960 sekä 1964. Vuonna 1962 perustettiin Brita Åkermanin ehdotuksesta Svenska Slöjdföreningenin koti-instituutti (bohagsinstitut), joka yhdessä jo olemassa olevan Hemmets Forskningsinstitut'in kanssa tutki ja kehitti kalusteita, kodin pohjaratkaisuja ja kotitöitä koskevia seikkoja. Erik Berglund ja Gotthard Johansson olivat tärkeitä vaikuttajia erityisesti huonekalututkimuksen kehityksessä. Näissä tutkimuksissa pyrittiin löytämään huonekalulle tarkat funktionaaliset mitat sekä parhain mahdollinen kestävyys –toisin sanoen huonekaluille pyrittiin takaamaan standardilaatu. Asiakkaalle tutkittu huonekalu osoitettiin VDN –merkinnällä (Varudeklarationsnämnden). Myöhemmin vastuu siirtyi Bohagsintitut'ilta 1967 perustetulle Möbelinstitut'ille ja 'möbelfakta' –merkintä osoitti, toisin kuin VDN, myös tietyn vaatimustason ylitystä. IKEA oli alusta lähtien kiinnostunut Möbelinstitut'in Möbelfakta -merkinnästä ja rakensikin oman laboratorion huonekalujensa testaamiseen ainoana yrityksenä Ruotsissa KF (Kooperativa förbundet) –huonekaluliikkeen kanssa.¹⁸

---

¹⁸ Boman 1991, 225-226 ; Berglund 1997, 22-84.

Slöjdföreningenin maku- ja asumiskasvatustyöstä ehkä laajimmaksi muodostui 1940 –luvun ’asumispiirit’ (bocirklar) Lena Larssonin ja Brita Åkermanin johdolla. Tarkoituksena oli tukea hyvää muotoilua, parantaa koti- ja yleistä ympäristöä sekä antaa tietoa hyvästä muotoilusta. Oppimateriaalina käytettiin kuvasarjoja, asuntokaavoja, mallihuonekaluja ja materiaalinäytteitä. Kurssit olivat kymmenenpäiväisiä ja niitä järjestettiin ympäri Ruotsia. Asumispiiriin päätteeksi sisustettiin 4-6 uutta asuntoa ja tarvittava materiaali ja kalusteet hankittiin paikallisten huonekalu- ja sisustusliikkeiden kautta. Vuodesta 1944 alettiin myös kesäisin kouluttaa uusia kurssi-ohjaajia ja pian pienimuotoisesta toiminnasta kasvoi lähes kansanliike.¹⁹

1930 –luvulla tärkeimpänä tavoitteena oli ratkaista asuntopula – ongelma luomalla rationaalisia asuntoja toimivalla pohjaratkaisulla ja kalustuksella. 1955 päämääränä oli taata laatu yhä nopeammin kasvavalle teolliselle tuotannolle. Vuonna 1944 oli Elias Svedberg suunnitellut ensimmäisen koottavan huonekalusarjan ’Triva’. 1950 syntyi Nisse ja Kajsa Strinningin vapaasti koottava ja yhdisteltävä String –sarja. Koottavien massatuotanto-huonekalujen myötä kodin sisustuksesta oli tullut edullista ja demokraattista. Helsingborgin näyttely H55 tavoitti lopultakin sen, mitä jo vuoden 1917 näyttelyn oli toivottu tavoittavan: kauniit ja laadukkaat käyttöesineet täyttivät joka kodin. Uudet materiaalit kuten vaahtokumi ja muovi loivat yhä paremmat mahdollisuudet käyttöesineiden ja kalusteiden suunnittelussa. 1930 vuoden teräksenkylmä, mutta aatteiltaan ’lämmiin’ luksusfunktionalismi oli muuntunut kansanomaiseksi tarkoituksenmukaisuudeksi. Näyttelystä tuli menestys.²⁰

¹⁹ Berglund 1997, 13-19 ; Boman 1991, 230-232.

²⁰ Wickman 1997, 104-111 ; Larsson 1991, 278-303.

4.3 MILJOONAOHJELMA –MILJOONA KOTIA KANSALLE

Svenska Slöjdföreningen on tehnyt tärkeän työn ruotsalaisen kansan kotien –ja kansankodin- rakentamisessa. Asuntopula ja ahdas asuminen oli kuitenkin suurelta osin kiinni valtion asuntopolitiikasta. Jotta hyvinvointiyhteiskunta, kansankoti –ideaali, tavoitettaisiin, oli jo 1800 –luvulta jatkunut asuntopula poistettava. Kansankoti-politiikka merkitsi suurelta osin konkreettista uuden yhteiskunnan rakentamista. Valtion rakennuslainan saamiseksi rakennettavien asuntojen oli vastattava rakennuslain mukaisia vaatimuksia. 1940 –luvulla rakennussäännökset olivat tiukimmillaan. Tämänkaltainen järjestelmä takasi korkealuokkaisen rakentamisen. Vuonna 1959 julkistettiin kuitenkin uusi rakennusasetus, joka piti sisällään huomattavasti matalammat vaatimukset asunnon rakennuksessa.²¹

1960 –luvun alussa oli asuntopula niin suuri, että valtiopäivät päättivät rakennuttaa miljoona asuntoa vuosina 1965-1974 valtion lainan avulla. Kymmenen vuoden aikana rakennettiin monia uusia asuntoalueita kaupunkien laiduille. Miljoonaohjelma synnytti monotonisia, nopeasti rakennettuja betonisia kerrostalolähiöitä, vaikkakin monesti asuntojen pohjaratkaisut olivat toimivia ja esimerkillisiä. Tämä vahvasti demokraattisen ideologian omaava rakennusohjelma loi tarvittavia asuntoja, mutta myös epäluuloja. Artikkelissaan 'Folkhem och bostadssilor' (1996) Sonja Widen painottaa, että miljoonaohjelma piti sisällään monenkaltaisia ja kokoisia taloja. Noin kolmasosa asunnoista oli omistusasuntoja – omakotitaloja, rivitaloja, paritaloja jne. –toisin kuin monesti luullaan. Widen painottaa myös, että rakennustyyli sinänsä oli jatkumoa jo aiemmasta 40 ja 50 –luvun rakentamisesta, jossa

---

²¹ Statliga bostadsregel 1985, 84-90.

funktionalismin ideologia elää vahvana sekä rakennusten pohjaratkaisuissa että pintamateriaalissa.²²

Miljoonaohjelmalla oli tarkoituksena konkreettisesti rakentaa koti kaikelle kansalle. Suurin osa kerrostalojen asunnoista oli vuokra-asuntoja. Tällä taattiin kaikille mahdollisuus hyvinsuunniteltuun, valoisaan ja moderniin kotiin. Usko massatuotantoon, standardisointiin ja demokratiaan oli vahva. Toisaalta vahvana eli myös ajatus kauniista kodista, joka luo onnellisempia ihmisiä. Seuraavassa kappaleessa palaan 1800-luvulle, kansankoti – ajatuksen syntyyn. Carl Larsson halusi muuttaa kodin, perheen ja kasvatuksen. Voisi jopa väittää, että juuri tätä Larssonien perhe-idylliä Per Albin Hansson vuoden 1928 puheessaan kuvaili. Tietämättään tai tiedostaen.

---

²² Widen 1996, 53-59.

5 CARL LARSSON, KANSANKODIN ISÄ?

5.1 RUOTSALAINEN, CARL LARSSON (1953 – 1919)

Carl Larsson kuului 1800-luvun kansallisromantikkoihin, jotka etsivät kansansa juuria talonpoikaisuudesta nopeasti muuttuvassa teollistuvassa yhteiskunnassa. Kuten monet muut aikansa kansallisromanttiset taiteilijat, myös Carl Larsson löysi 'sen todellisen ruotsalaisuuden' Taalainmaalta –niin taiteessa kuin ihmisissäkin.

”Det är hos dessa svenska bondmålare från slutet av förra seklet, jag sedan några år går i skola, detta erkänner jag öppet. Tänk på t ex dessa gamla målningar, man finner i bondstugor här i Dalarna eller i Norrland. Sådan djup, allvarlig känsla vid sidan av sådan drastisk men sund humor. Och vilken nationell stilkänsla! De äro för mig större och dyrbarare skatter än någonsin Gellivaras kan bli för andra.” (*Ett Hem* 1899)

1800 –luvun lopun mahtipontinen ja epäruotsalainen historismi tuntui Larssonista epäaidolta ja persoonattomalta. Talonpoikaisuus ja 'konstailematon' elämäntyyli, jota Larsson Sundborn –kuvissaan esittelee, on täydellinen vastakohta 1800 –luvun lopun porvariston etiketti-elämään. Larsson halusi palata takaisin yksinkertaisuuteen ja aitouteen. Tähän 'todelliseen ruotsalaisuuteen' kuuluivat myös Taalainmaan maisema, kansallispuvut, talonpoikaiskäsiyö sekä vuodenaikojen juhlat.²³

Ennen vuotta 1897, jolloin kirjailija Ellen Key löysi Larssonin kotia esittävät työt Tukholman näyttelystä, oli Carl Larsson jo ehtinyt

---

²³ Lindwall 1982, 70.

vaikuttaa niin Kansallismuseon kuin Kuninkaallisen Oopperankin maalauskoristeluissa. Hänen töidensä esiintyminen kahdessa Ruotsin valtiolle kulttuurisesti tärkeässä rakennuksessa osoitti hänen jo vakiintunutta asemaansa ruotsalaisuuden ja ruotsalaisen taiteen edustajana. Carl Larsson oli siis jo omana aikanaan pidetty ja arvostettu sekä taiteilijana että persoonana. Hänellä oli myös hyvät kirjoittajanlahjat, joita hän käytti kuvaillessaan omaa elämäänsä ja perhettään mm. teoksissa *Jag* (1931), *Ett Hem* (1899) ja *De mina* (1895). Carl Larssonilla oli myös kova halu tulla rakastetuksi, mistä hän kertoo kirjassaan *Jag*. Hän olikin rakastettava; avoin, rehellinen, yksinkertainen ja rakasti luontoa, lapsia sekä vaimoaan. Toisaalta hän oli myös inhimillinen, maanis-depressiivisyyteen taipuvainen ja erehtyväinen. Larssonin taiteilija-kollega, Prinssi Eugen (1865-1947), kirjoitti vuonna 1887 kirjeessään kuningatar Sophialle: ”Tråkigt nog har Larsson åter rest hem, ty han var verkligen mycket rolig. Jag har aldrig sett någon som han, en riktig stockholmska talar han också, och därtill förefaller han att vara en ovanligt snäll människa.”²⁴

Larssonin keittiöstä löytyy myös seinään kirjoitettu lause: Liberte, Egalite, Fraternite. Tämä lausahdus edusti aikansa edistyksellistä sosiaalidemokratiaa, ja selittää myös jotakin Per Albin Hanssonin kansankodin ja Carl Larssonin Lilla Hyttnäsissä toteutetun ideologian yhtäläisyyksistä. ”Att leva i Sverige, på äng och dal, i skogar på sjöar, i gröna blads sal. Se, det är att *vara*! Se, det är ett liv, att dela med vänner, med ungar och viv!” , kirjoitti Larsson päätöslausessaan kirjassa *Ett Hem*. Kirjan sinikeltaiset kannet ilmaisevat sitä onnellisuutta, jota nuori perhe tuntee löydettyään paikan jossa elää, sisustettuaan kotinsa mieleisekseen toisilleen rakkautta osoittaen.²⁵

²⁴ Von Zweigbergk 1968, 125.

²⁵ Von Zweigbergk 1986, 128-129.

Käydessäni Carl Larssonin kotona Taalainmaalla, Sundbornin kylässä, tunsin tämän onnellisen perheen läsnäolon yhä voimakkaana.

5.2. LILLA HYTTNÄS -ERILAINEN KOTI

Lilla Hyttnäs oli –ja on yhä- merkityksellinen koti, joka monimuotoisuudessaan tarjosi esikuvan eri aateryhmille. Åke Huldt (1910 -)²⁶ kirjoittaa Slöjdföreningen'in aikakausilehden artikkelissa Carl Larssonin kodin erityisyydestä ja ajattomuudesta.

Kansallisromanttinen talonpoikaisuuden ihannoiti sekä Ellen Keyn julistus valoisasta ja kauniista kodista yhdistyvät Lilla Hyttnäsissä uudella ja modernilla tavalla. Modernia kodissa oli nimenomaan Larssonin ilmeinen asenne historismin jäljittelyä ja persoonattomuutta vastaan. Yläluokka edusti hänelle rappeutuneisuutta, moraalittomuutta ja pinnallisuutta niin sosiaalisessa kanssakäymisessä kuin sisustuksessakin. Carl Larssonille koti symboloi tunnetta, rakkautta, suojaa, lämpöä ja kaikkea sitä, mikä ei ollut ostettavissa.²⁷

Samankaltainen uusi keskiluokkainen ideologia syntyi myös 1800 – luvun lopun Englannissa. Englantilaisen *The Studio* –sisustuslehden kautta myös Larssonit saivat lukea uudesta viktoriaanisesta perheidyllistä, jossa koti ja sen sisutus symboloivat uutta keskiluokkaista moraalialia. William Morrisin (1834 –1986) aatteet käsityöläisyydestä ja ylipäätään kodin individualistisesta leimasta näkyivät myös Lilla Hyttnäsissä. Ruotsissa vastaavaa uutta

²⁶ Huldt 1953, no:6, 123-126.

²⁷ Löfgren 1987a, 78-81.

ideologiaa kutsuttiin –niin ikään hallitsijan mukaan-
oskariaaniseksi. Kodinrakennuksesta muodostui moraalinen hanke.
Mies oli rationaalinen, tehokas ja uraa luova. Vaimo oli sitävastoin
kodin sielu ja luoja. Oskariaanisesta kodista tuli ’naisen muotokuva’
–vastapooli kasvavalle anonymiteetille, rationaalisuudelle ja
tehokkaalle miesten hallitsemaalle maailmalle kodin ulkopuolella.²⁸

Lilla Hyttinä edusti juuri tätä uudenlaista tunteikkuutta, joka
symboloi perheenjäsenten läheisyyttä ja tunnesiteitä. Mutta toisin
kuin oskariaanisessa kodissa, oli tietynlainen ’hyväkäyttöksinen
pidättyväisyys’ sekä rajat yksityisen ja julkisen tilan välillä poissa.
Lapset eivät olleet suljettuina lastenhuoneeseen –vaikkakin
Larssonia pidettiin myös todellisen lastenhuoneen ensimmäisenä
esittelijänä Ruotsissa. Larssonit eivät myöskään arvostaneet
lapsiaan suoritusten perusteella, vaan rakkaus oli tasapuolista ja
pyyteetöntä. Yksi Lilla Hyttinäsin seinillä olevista mietelauseista
kuuluukin ”Älsken Hvarandra Barn Ty Kärleken är Allt”. Lapset
kasvatettiin perinteitä kunnioittaen vaan ei perinteisesti. Perheellä
oli kirjasto, joka sisälsi yleissivistäviä teoksia, ja jossa perhe sai
yhdessä tutkia ja keskustella niin maantieteestä, filosofiasta,
taiteesta, historiasta kuin runoudestakin. Ruokahuoneen suuren
pöydän äärellä käytiin keskusteluja, joissa myös lapsilla oli oikeus
kysyä ja vastata. Lapset kasvatettiin taitaviksi keskustelijoiksi ja
heidän mielipiteitään kunnioitettiin.²⁹ Juuri tämä ajatus perheestä
keskustelemassa suuren pöydän ääressä, tuli uudelleen
ajankohtaiseksi, kun funktionalistit painottivat yhteisen
’allrummet’in tärkeyttä kodissa. Ehkä parhaana esimerkkinä voi
pitää Lena Larssonin Helsingborgin näyttelyssä 1955 esittelemää
kotia ’Skal och kärna’, jossa allrummet tarjoaa monenlaisia
mahdollisuuksia yhdessäoloon ja rentoutumiseen.³⁰ (Kuva 2)

---

²⁸ Löfgren 1984a, 458-461.

²⁹ Suullinen tiedonanto 17.9.2001.

³⁰ Larsson 1991, 298.

Oliko Lena Larssonin esikuvana Lilla Hyttinäsin nk. ensimmäinen- tai pieni- ateljee, jota myöhemmin verstaaksi kutsuttiin. Carl ja Karin Larsson olivat kumpikin taitavia maalajia ja nikkaroojia – Karin myös lahjakas tekstiilitaiteilija. Tämän 'talonpokaisen' käsityöläisyyden he halusivat välittää myös lapsilleen. Carlin muutettua uuteen ateljeehen 1890 tuli tilasta monitoimihuone, eräänlainen käsityötupa Karinille ja lapsille. Verstaas –sana on suora käännös englantilaisesta sanasta 'the studio', joka tarkoitti intellektuellia työhuonetta tai käsityöateljeeta ja joka monesti yhdistettiin William Morrisin sisustustaiteeseen.³¹

Tähän asti olen pohtinut 'carllarssonilaisuutta' nimenomaan ideologisella tasolla. Tasa-arvo, rakkaudentäyteinen ydinperhe, onnellinen avioliitto sekä yksinkertainen ja luonnonläheinen elämäntapa, jota Larssonien talonpoikaisuuden ihailu edustaa, ovat asioita, joista Carl Larssonin kuvissa oleva idylli koostuu. Larssonit eivät salanneet ideologiaansa, vaan kuten jo aiemmin mainitsin, erilaiset elämänohjeet olivat kodin seiniin kirjattuna. Seiniin olivat kuvattuna myös Carlille rakkaat perheenjäsenet, Karinin kuva verstaan ovesa, lasten kuvat ulko-oven vieressä. Myös erilaiset syntymäpäivälahjat, kuten Carlin seinäkoristelu Karinin ja tyttöjen makuuhuoneessa, ovat näkyviä rakkauden ja välittämisen merkkejä. Kirjassaan *Ett Hem* Carl kertoo talonsa 'muotokuvakokoelmasta' ja mainitsee kuinka hän maalasi pienen ateljeen oveen idolinsa – Karinin!

Esteettisesti ja sisustuksellisesti Larssoneiden perheidylliä mieliinpainuvimmin edustavat kuitenkin valkoiseksi maalatut 1700-luvun lopun kustavilaishuonekalut. Tämä miellelyhtymä on sinänsä yllättävä, sillä talon monista –hyvinkin erilaisista- huoneista ainoastaan salonki ja väljästi myös Karinin ja tyttöjen makuuhuone edustaa tätä tyyliä. August Brunius (1879-1926) kirjoitti lehdessä

---

³¹ Von Zweigbergk 1968, 43-50.

Hus och Hem 1911 kustavilaisesta tyylistä ruotsalaisuuden edustajana. Hän inhosi jugend –tyylin juurettomuutta ja totesi, että kustavilainen tyyli on jotakin luonnollisesti ruotsalaista, koska jokainen voi muistaa sen lapsuudestaan. Bruniuksen mielestä tyyliä ei voi hankkia, vaan se muodostuu vanhoista tavoista ja huonekaluista.³² Larssonien salongin kustavilaiset huonekalut olivatkin perintöä Karinin tädeiltä. Tämä yksinkertaisempi kustavilainen tyyli, jota varsinkin pienemmissä kartanoissa ja pappiloissa suosittiin, oli Larssoneilla yhdistetty silloin hyvinkin epämoderniin kukin koristeltuun kaakeliuuniin. 1700 –luvun lopun mallikirja toimi inspiraationlähteenä värien yhdistelyyn ja seinäkoristeluun. Tärkeimmäksi –ja eniten ’carlssonmaiseksi’ väriyhdistelmäksi muodostui sinivalkoraidoitus –tai ruudutus. Kaikki tämä yhdessä loi salonkiin valoisan, yksinkertaisen ja raikkaan tunnelman, jota ruotsalaisessa kodinsisustuksessa pidetään tunnusomaisena. Huone ei myöskään ollut kylmän virallinen kuten muut salongit 1800 –luvun lopulla, vaan se oli koristeltu perheenjäsenten kuvilla aivan kuten muutkin huoneet.³³ (Kuva 3)

Suurin osa Larssoneiden kalusteista oli perittyä tai hylättyä ja aikalaisten silmin hyvinkin epämuodikasta. Mutta koska Carl sekä Karin olivat molemmat taiteellisesti lahjakkaita, näkivät he hylätyissäkin huonekaluissa mahdollisen kauneuden. Saatuaan useimmiten kirkkaan vihreän tai punaisen öljyvärin pintaansa, olivat mitä moninaisimmat huonekalut erottumaton osa Lilla Hyttnäsiä. Tämä ajatus kierrättämisestä, kunnostamisesta ja säästeliäisyydestä oli kannustava esimerkki vähävaraisimmillekin perheille. Toisaalta juuri Lilla Hyttnäsin huonekalujen moninaisuus oli näkyvä vastalause muodissa ollutta yhtenäistä kalustusta kohtaan – sisustustapa, joka samalla kertaa oli kallis ja epäkäytännöllinen. Paitsi että Larssonit suosivat yksinkertaisia, taloudellisia ja hygieenisia huonekaluja, pitivät he ehkä tärkeimpänä

³² Von Zweugbergk 1968, 38-43.

³³ Snodin 1997, 124-127 ; Von Zweigbergk 1968, 36-38.

käytännöllisyyttä. Itse asiassa Larssoneille esine, joka täytti funktionsa oli yhtä kuin kaunis. Vanhat talonpoikaishuonekalut edustivat juuri tätä yksinkertaista ja käytännöllistä kauneutta, jota tyylihuonekaluista ei löytynyt. Talonpoikaishuonekalujen lisäksi Lilla Hyttnäsissä on monia Carlin tai Karinin suunnittelemia huonekaluja. Ensimmäinen Carlin suunnittelema huonekalu edustaa hyvin kauneuden ja käytännöllisyyden ideaa. Tämä verstaan nurkkauksessa oleva kirkkaanpunainen kiinteä sohva tarjoaa mahdollisuuden levähdykseen työn lomassa, mutta sen päätytolppa toimii myös tilanjakajana ja maalausväriskaappina.³⁴ (Kuva 4)

Karinin suunnittelemat huonekalut edustavat vielä yksinkertaisempaa, mutta toisaalta ajalleen uskaliaampaa ja modernimpaa suuntausta. Ehkä jäljitellyin kaikista Karinin suunnittelemissa huonekaluista on hänen yläkerran kirjoitusnurkkauksessa oleva asteittain nouseva pyramidimainen kukkapöytä, johon pienessäkin tilassa voi asettaa monta kukkaa. Erityisesti tätä esinettä on pidetty nk. varhaisen funktionalismin edustajana.³⁵ (Kuva 5)

Lilla Hyttnäs on kokonaistaideteos, jossa jokaisella osalla on funktionsa ja jonka jokaisessa osassa näkyy joko Carlin tai Karinin kädenjälki. Tässä yhteydessä on mielestäni tarkoituksetonta käsitellä sisustusta yksityiskohtaisemmin, sillä jo esittelemäni seikat tuovat sisustuksen perusajatukset hyvin esille. Sisustus ei ole –kuten moni ehkä ajattelee– tyylipuhtaasti talonpoikauskustavilainen, vaan hyvinkin vaihteleva. Lilla Hyttnäsistä löytyy monenlaista tunnelmaa; keskiaikaista gotiikkaa (ruokasali), talonpoikaishuone- ja salonkirokokoita, Karinin varhais-funktionalismia, Carlin makuuhuoneen jugendia, ja Karinin ja tyttöjen makuuhuoneen punavalkoista raikkautta. Tämän kaiken lisäksi jokaisessa huoneessa yhdistyivät nämä kaikki edellämainitut tunnelmat ja tyyli! Kuten

³⁴ Snodin 1997, 131-133 ; Von Zweigbergk 1968, 43-46.

³⁵ Snodin 1997, 139.

Eva Eriksson sanoo artikkelissaan,³⁶ voi Lilla Hyttnäsiä pitää varhaisena postmodernismin edustajana. Värit, muodot ja tyyli taistelevat modernismin puritaanisuutta vastaan. Toisaalta Larssonien koti kasvoi ja muuttui aina tarpeen mukaan, vaikkakin funktionalistien tarpeenmukaan siirreltävät seinät tulivatkin monta vuosikymmentä myöhemmin. Larssonien kotia voisi kutsua Åke Huldt'a mukaillen³⁷ 'mukavuuskodiksi' (komforthem), joka kolmekymmentä vuotta myöhemmin oli myös funktionalistien –ja kansankodinrakentajien- tavoitteena.

Vaikka Larssonien kodista näkyi epätavallisen selvästi asukkaiden ideologinen vakaumus, tästä idyllistä ei olisi koskaan tullut yhtä suosittua ilman Carl Larssonin Sundborn –akvarelleja ja omaelämäkerrallisia kirjoja. Näissä töissään hän avasi paitsi kotinsa oven, myös sydämensä kaikelle kansalle. Kuvaukset ja kertomukset tuntuivat realistisilta ja siten myös tavoittelemisen arvoisilta –ei ainoastaan yläluokan keskuudessa, vaan *kaikkien* yhteiskuntaluokkien keskuudessa. Larssonin keskeisenä ajatuksena oli, että ihminen voi luoda kauneutta ja elämänlaatua itse, ei rahalla, vallalla tai arvonimillä. Arkipäivän kauneus –ajatus oli syntynyt.

---

³⁶ Eriksson 1998, 144-147.

³⁷ Huldt 1953, 123-126.

5.3. KERTOMUS PERHEESTÄ

–IHANNE SYNTYY

” Mors dag blev so firad av mina älskade ungar. Kersti hade klockan 5 på morgonen cyklat från Sundborn med en kaka bakad av Lisbeth. Kaffekalas på sängkanten runt min bädd. Telegram från ’Stockholmsbarnen’ och till sist men ej sämst, på kvällen en riktig kyss mitt på min mun av Esbjörn.”, kirjoittaa Karin päiväkirjassaan 24. Toukokuuta 1919. Sekä Carlin omaelämäkerralliset kirjat että Karinin äidilleen Hilda Bergöölle kirjoittamat ja myöhemmin julkaistut) kirjeet tekivät Larssonien perhe-elämästä läheisen suuren yleisön keskuudessa. Esimerkiksi Lena Rydinin teoksessa *Den Lustfyllda Vardagen* kuvaillaan arkipäivää Larssoneilla hyvinkin yksityiskohtaisesti. Levolliset hetket ateljeessa, Karinin puutarhanhoito ja ruuanlaitto –aina reseptejä myöten- ovat tarkkaan kuvattuina. Unohtaa ei myöskään saa juhlapyyhiä kuten äitienpäivä, nimipäivä, joulukuuhä, rapujuhlat tai juhannus. Kaikki nämä olivat myös kuvattuna Carlin Sundbornin akvarelleissa.³⁸ (Kuva 6)

Perheen keskipisteenä olivat lapset. ’Jag är galen I barn’, kirjoitti Carl. Larssonit olivat ’talonpoikaisromatikkoja’, jotka kuitenkin samalla olivat tietoisia Euroopan taide-elämän tapahtumista. Sundbornissa Larssonit elivät (kyläläisten mielestä) erikoista elämää. He olivat avoimia ja vieraanvaraisia, kylän lapset leikkivät puutarhassa yhdessä Larssonien lasten kanssa. Taiteellisen luomistyön aikana Carl halusi ympärilleen leikkiviä lapsia ja ahkeria aikuisia, joten kaikkien toimet siirtyivät hänen ateljeehensa! Kirjassaan *Ett Hem* (1899) Carl kirjoittaa :”Den gode Goden har i rikaste mått givit mig av jordelivets bästa gåvor. Min hustru är säkert en av Hans änglar – när hon, Karin i sen skymning kurar i ett hörn, och av henne ej skönjes stort mer än de runda, drömmande ögonen, vilka stilla, men djupt allvarligt se emot mig, fulla av evig,

³⁸ Rydin 1998, 132-135, 157 ; Rydin 1992, 131, 142.

oföränderlig kärlek...” Tämä ikuisesti tuoreena pysynyt rakkaus Carlin ja Karinin välillä oli perusta tälle perheidyllille. Carl kunnioitti Karinia, ei ainoastaan vaimona, mutta myös taiteellisena neuvonantajana. Karinhan oli saman taiteellisen koulutuksen saanut kuin Carlkin –asia, joka helposti unohdetaan.³⁹

Juhlapyhinä talo täyttyi vieraista. Kesät perhe vietti ulkosalla aina aamupalasta alkaen. Iltaisin pelattiin korttia tai shakkia, sekä kuunneltiin, kun Carl luki ääneen Charles Dickensia, Selma Lagerlöfiä, Jules Verneä ynnä muita ajan suuria kirjailijoita. Matkakertomukset avarsivat maailmankatsomusta pientä Sundbornin kylää laajemmalle. Lasten leikkikalut olivat harvassa, sillä Larssonit halusivat kasvattaa lapsensa käyttämään omaa mielikuvitustaan. Vanhat vaatteet muuttuivat kotiteatteriasusteiksi ja viikonloppuisin pidettiin tanssit viulun tahtiin. Lastenkasvatus perustui lasten omaan toimeliaisuuteen ja kekseliäisyyteen, mitä kautta lasten sekä kauneudentaju sekä älylliset ominaisuudet kehittyivät.⁴⁰ Lapset olivat vapaita ilmaisemaan itseään myös negatiivisesti. Eräässä kirjeessään äidilleen Karin kertoo, kuinka lasten riidellessä tuntui talon katto nousevan ilmaan! Tällaisesta, aikanaan hyvin vapaaltakin vaikuttavasta lastenkasvatuksesta puhui samanaikaisesti kirjailija Ellen Key, johon kohta aion keskittyä kansankodille tärkeää ajatuksesta, makukasvatusta, käsitellessäni.

Kaikki ei kuitenkaan ollut yhtä idylliä Lilla Hyttnäsissä. Larssonien poika Mats kuoli pian syntymänsä jälkeen, Ulf ainoastaan kahdeksantoista vuoden ikäisenä. Myös Carlin vastoinkäymiset taiteellisella urallaan (viimeisimpänä *Midvinterblott* –maalauksesta syntynyt kiista) koettelivat perhettä lähinnä Carlin depressiivisyyden kautta. Jo maalatessaan Sundborn –akvarellejaan, oli Carl tietoinen luomastaan ei-niin-todenperäisestä –idyllistään. Mutta kuten englantilainen arts and crafts –liikkeen keulahahmo

³⁹ Larsson 1899 ; Lengfeld 1997, 201 ; Rydin 1992, 96-98.

⁴⁰ Rydin 1992, 104-110, 122 ; Rydin 1998, 82, 134-136.

William Morris kirjoitti, oli taiteen tehtävä tehdä ihmiset onnellisiksi antamalla heille kauneutta. Sisustuksellaan sekä tunteikkailla muotokuvillaan perheestään, Carl halusi levittää iloa ja onnea niin perheenjäsenilleen kuin kaikille, jotka hänen töitään katsoivat.⁴¹

Carl Larsson oli tietoinen paitsi luomastaan idyllistä, myös kasvatuksellisesta tehtävästään kuviensa tulkitsijana. Tukholman näyttelystä 1897 tuli tärkeä käännekohta Carl Larssonin taiteessa. Kahdenkymmenen akvarellin sarja, *Ett Hem I Dalarna* esiteltiin yleisölle. Kaksi vuotta myöhemmin julkaisi Bonniersin kustantamo albumin *Ett Hem*, jonka avulla Larsson halusi näyttää, kuinka kuka tahansa –jopa taitamaton ja varaton- pystyy luomaan yksinkertaisen, mutta persoonallisen kodin. Hän vastusti vallitsevaa tyyliä, joka perustui massatuotettuihin ja persoonattomiin kertaustyyliin huonekaluihin ja painotti yksinkertaisuuden ja persoonallisuuden tärkeyttä sisustuksessa. Ajan porvarilliset kodit olivat eristäytyneitä ulkopuolisesta maailmasta raskain verhoihin ja suljettuun oviin. Todellisuutta paettiin eksoottisin huonekaluin ja kuvin. Larssoneiden kotona verhot olivat ohuen ohutta vaaleaa puuvillaa, joka ei sulkenut pois ikkunasta avautuvaa maisemaa, eikä auringonpaistetta. Koti oli yhtä ympäristönsä kanssa. Tämän albumin kautta avautui ensimmäistä kertaa Ruotsissa yksityiskoti kaikelle yleisölle, ja sitä seurasivat myöhemmin esimerkiksi 'kotona' –reportaasit sekä aikakauslehdet kuten *Svenska Hem* (perustettu 1913).⁴²

Carl Larsson jatkoi 'maunkehittämisprojektiaan' toisessa Sundborn –albumissaan *Larssons* (1902). Tässä kirjassa Larsson esittelee kantansa myös politiikkaan ja uskontoon. Hän kritisoi poliittisia puolueita eri yhteiskuntaluokkien syrjinnästä, sekä vastahakoisuudesta ottaa huomioon muuttunut yhteiskunnallinen

⁴¹ Rydin 1992, 112-113 ; Rydin 1998, 136.

⁴² Facos 1996, 81, 86 ; Lengefeld 1997, 196-200 ; Von Zweigbergk 1968, 125-129.

William Morris kirjoitti, oli taiteen tehtävä tehdä ihmiset onnellisiksi antamalla heille kauneutta. Sisustuksellaan sekä tunteikkailta muotokuvillaan perheestään, Carl halusi levittää iloa ja onnea niin perheenjäsenilleen kuin kaikille, jotka hänen töitään katsoivat.⁴¹

Carl Larsson oli tietoinen paitsi luomastaan idyllistä, myös kasvatuksellisesta tehtävästään kuviensa tulkitsijana. Tukholman näyttelystä 1897 tuli tärkeä käännekohta Carl Larssonin taiteessa. Kahdenkymmenen akvarellin sarja, *Ett Hem I Dalarna* esiteltiin yleisölle. Kaksi vuotta myöhemmin julkaisi Bonniersin kustantamo albumin *Ett Hem*, jonka avulla Larsson halusi näyttää, kuinka kuka tahansa –jopa taitamaton ja varaton– pystyy luomaan yksinkertaisen, mutta persoonallisen kodin. Hän vastusti vallitsevaa tyyliä, joka perustui massatuotettuihin ja persoonattomiin kertaustyyliin huonekaluihin ja painotti yksinkertaisuuden ja persoonallisuuden tärkeyttä sisustuksessa. Ajan porvarilliset kodit olivat eristäytyneitä ulkopuolisesta maailmasta raskain verhoihin ja suljetuin ovin. Todellisuutta paettiin eksoottisin huonekaluin ja kuvin. Larssoneiden kotona verhot olivat ohuen ohutta vaaleaa puuvillaa, joka ei sulkenut pois ikkunasta avautuvaa maisemaa, eikä auringonpaistetta. Koti oli yhtä ympäristönsä kanssa. Tämän albumin kautta avautui ensimmäistä kertaa Ruotsissa yksityiskoti kaikelle yleisölle, ja sitä seurasivat myöhemmin esimerkiksi ’kotona’ –reportaasit sekä aikakauslehdet kuten *Svenska Hem* (perustettu 1913).⁴²

Carl Larsson jatkoi ’maunkehittämisprojektiaan’ toisessa Sundborn –albumissaan *Larssons* (1902). Tässä kirjassa Larsson esittelee kantansa myös politiikkaan ja uskontoon. Hän kritisoi poliittisia puolueita eri yhteiskuntaluokkien syrjinnästä, sekä vastahakoisuudesta ottaa huomioon muuttunut yhteiskunnallinen

⁴¹ Rydin 1992, 112-113 ; Rydin 1998, 136.

⁴² Facos 1996, 81, 86 ; Lengefeld 1997, 196-200 ; Von Zweigbergk 1968, 125-129.

ideologiansa ei ollut mitään uutta oman esteettisen liikkeen rinnalla. Tanskalaisille Larsson oli aivan liian liberaali, eivätkä laatutietoiset tanskalaiset halunneet muuttaa elintapojaan Larsson –ideaalin mukaisesti.⁴⁵

Albumien lisäksi Larssonin kotia teki Euroopassa tunnetuksi *Das Haus in der Sonne* – nimeä kantava akvarellinäyttely, joka käännettiin eri kielille. Myös arkkitehtuuri- ja muotoilulehti *The Studio* julkaisi Larssonin yksittäisiä akvarelleja vuosina 1896, 1903, 1905 sekä 1907, ja teki artikkelin Sundbornin miljööstä 1904. Englannissa Larssonilla oli näytteillä myös perhe-aiheisia etsauksia. Näyttelyt Brightonissa 1911 ja Liverpoolissa 1911 kokivat suuren menestyksen, ja toisin kuin hänen akvarellejaan, Larssonin etsauksia pidettiin moderneina ja eksoottisina. Kysyntä akvarellien reproduktioista oli suuri niin Saksassa, Itävallassa, Ranskassa kuin Hollannissakin. 1905-1908 julkaistiin akvarelleja suosituksessa saksalaisessa *Jugend* –viikkolehdessä.⁴⁶

Carl Larssonin monipuolinen tuotanto, niin taiteellisesti kuin kirjallisestikin, ja laajalle levinneet Sundborn –kuvat vaikuttivat hänen valtavaan suosioonsa niin Ruotsissa kuin Euroopassakin. 1915 kirjoitti Ellen Key, kuinka Larssonin 123 värikopiota pystyi tilaamaan halvalla jokaikiseen postiluukkuun yhden kruunun kappalehinnalla. Larssonin kuvat olivat täyttäneet seinät sadoissa työläiskodeissa, niin maalla kuin kaupungeissakin. Sundborn – idyllit onnellisuudessaan ja valoisuudessaan osoitivat, kuinka kaunis koti ja ympäristö ei ollut ainoastaan rikkauden etuoikeus. Näillä kuvilla vähävaraiset loivat kauneutta koteihinsa, mutta ne tarjosivat myös esimerkin siitä, kuinka koti voisi olla. Mutta kuvien sanoma perheonnesta, turvallisuudesta ja värikkästä valoisuudesta ei puhutellut ainoastaan työläisiä, vaan myös keskiluokkaa. Carl Larsson opetti ihmisiä maalaamaan huonekaluja ja seiniä kirkkailta

⁴⁵ Lengefeld 1997, 203-205 ; Von Zweigbergk 1968, 142-146.

⁴⁶ Lengefeld 1997, 204-211 ; Stavenow-Hidemark 1997, 212-219.

väreillä kuten punaisella, vihreällä tai valkoisella ja siten luomaan valoisaa ja raikasta tunnelmaa köyhimpiinkin koteihin. Tekstiilit vaihtuivat keveisiin ja raikkaisiin, lautaset maalattiin itse. Carl Larssonin kuvat symboloivat elämäntapaa ja ajattelutapaa –ei ainoastaan pinnallista esteettisyyttä.⁴⁷ Mielestäni kaikkien näiden Sundborn –akvarellien ja albumeiden perimmäinen tarkoitus kiteytyy Larssonin lausahduksessa, joka julkaistiin hänen ensimmäisessä albumissaan *Ett Hem* 1899:

” Där har det timrats och rustats varje sommar, efter råd och lägenhet. – Stugan måste jag ha såsom jag ville ha den, annars skulle jag vantrivas i den, och det skulle mitt arbete lida på. Det hade jag klart för mig. Det är resultatet av detta pysslande med stugan, jag nu i bild vill visa för er andra, av vilka somliga ha större stugor än jag har, och somliga endast luftslott. Det är icke med den fåfånga avsikten att visa bara huru *jag* har det, utan det är därför, att jag inbillar mig härvidlag ha gått så förståndig tillväga, så att säga ut det –till *föredome*- nu är det sagt! –för många vilka känna behov av att på ett trevligt sätt ordna sitt hem.”

---

⁴⁷ Stavenow-Hidemark 1997, 212-219.

6 KANSANKOTI HYVÄLLÄ MAULLA JA MORAALILLA - ELLEN KEY JA CARL LARSSON SAMALLA ASIALLA

Kuten edellisen kappaleen päättävästä lainauksesta voi hyvin tulkita, Carl Larsson oli aikansa 'lempeä propagandisti'. Vuoden 1897 Tukholman näyttelyssä huomasi kirjailija, vuosisadanvaihteen kulttuuriradikaali Ellen Key Larssonin Sundborn –akvarellit. Ellen Key oli yksi heistä, jotka taistelivat hyvän maun puolesta 1800 –luvun lopun 'ei-tyyliä', eli kertaustyylejä vastaan. Ellen Key esilletuoma kritiikki kohdistui ympäristön ja kodinsisustuksen lisäksi myös 1800 –luvun lopun koululaitokseen, uskontoon, avioliittoon ja lastenkasvatukseen. Näitä aiheita hän käsittelee monissa artikkeleissaan sekä muun muassa teoksissaan *Barnets århundrade* (1900), *Folkbildningsarbetet* (1906) sekä *Skönhet för alla* (1899).

Kuten Carl Larsson, myös Ellen Key perusti ideologiansa liberalismiin –myös nais- ja perhekysymyksissä. Keyn mukaan avioliitto perustuu rakkaudelle, rakkaus puolestaan tasa-arvoisuuteen. Key ihaili Henrik Ibsenin (1828 - 1906) taistelua valheellisuutta vastaan, jonka vääristynyt ideologia peittää alleen. Keyn ihmis-ihanne on kokonainen, harmoninen ja vapautunut ihminen. Kritiikko Urban von Feilitzenin (1834 - 1913) *Protestantismen Mariakultti* vaikutti myös syvästi Keyhin. Maria oli maallinen äiti, joka rakkaudella hoitaa kotiaan ja lapsiaan. Key ei siis kiellä miehen ja naisen erilaisuutta ja siitä johtuvaa roolijakoa, mutta painottaa silti tasa-arvoisuutta. Naisella on itsellään oikeus valita, jääkö hän kotiin vai ei.⁴⁸

Key uskoi myös taiteen populisointiin. Taiteilijan pitäisi ottaa huomioon kansan maku, ja luoda sen mukaisesti. Taide pitäisi tuoda

---

⁴⁸ Ambjörsson 1976, 28-36.

kaikkien saataville ja käyttöön. 1800 –luvun kulttuuripiireissä ajattelutapa oli juuri päinvastainen; suuren taiteen pitäisi kasvattaa kansaa! Key ihaili maatalon yksinkertaista kauneutta ja inhosi ajalle ominaisia tummia, ornamentoituja tapetteja ja ylitsepursuavaa ja tarpeetonta koristelua. Kaunis ei hänen mielestään ollut kalleinta, vaan tärkeintä oli persoonallinen leima. Tyhjät tilat, suorat linjat ja vaalea väritys loisivat harmonisen kokonaisuuden. Epämukavat ja epähygieeniset kalusteet tulisi vaihtaa tarkoituksenmukaisiin, yksinkertaisiin ja kevyisiin huonekaluihin, kuten esimerkiksi pinnasohviin ja –tuoleihin. Ellen Key uskoi ympäristön kasvattavaan vaikutukseen.⁴⁹

Carl Larssonista Ellen Key löysi hengenheimolaisensa. Larssonin ideat vapaasta kasvatuksesta, jossa lapsen täytyy itse löytää persoonallisuutensa ja lahjansa, tulee esille myös Keyn teoksessa *Barnets århundrade*. Kuten Larssoneilla, myös Keyllä vintti toimii aarrearkkuna. Vanhat vaatteet ja esineet saavat käyttöä lasten leikeissä ja ruokkivat mielikuvitusta. Lilla Hyttnäsin tyttöjen huoneesta tuli esimerkki kaikille lastenhuoneille. Toisin kuin aikansa porvariskodeissa, joissa lastenhuone toimi hylättyjen kalusteiden säilytyspaikkana, oli Larssoneilla kalusteet suunniteltu juuri lapsia ajatellen. Valoisuus ja tila tarjosi hyvän ympäristön leikeille.⁵⁰

Larssoneiden kirjastosta löytyivät niin maailmankirjallisuuden klassikot, filosofiset teokset, maantieteelliset julkaisut kuin kuvat tärkeimmistä maalauksista ja veistoksista. Kirjastolla oli selvä kasvatuksellinen tehtävä. Niin Larsson kuin Keykin uskoivat sivistyksen ja kauniin ympäristön synnyttävän onnellisempia ja hyvän moraalin omaavia ihmisiä. Ympäristöllä ei kuitenkaan tarkoitettu vain ihmisen luomaa miljööä, vaan myös luontoa. Lapselle olisi suotava mahdollisuus omaan pihaan ja neljän

⁴⁹ Key 1906, 77 ; Key 1899, 5-12.

⁵⁰ Lengborn 1998, 107-117.

elementin, veden, tulen, ilman ja maan kokemiseen. Larssoneiden 'Spadarvet' iksi kutsumallaan maapalstalle lapset kokivat kylvön ja niiton, järvi tarjosi mahdollisuudet vesileikkeihin ja takkatuli kokemuksen mystisetä liekistä, jota Ellen Keykin piti tärkeänä. Ei siis ihme, että Ellen Key omaksui Sunbornin idyllin kuvalliseksi 'äänitorvekseen' ja ylisti Carl Larssonin liberaalia elämäntapaa monissa artikkeleissaan. Keyn teos *Skönhet för alla* ilmestyi kaksi vuotta Tukholman näyttelyn jälkeen ja esittelee ilmiselvästi Carl Larssonin ajatuksia hieman Larssonia itseään teoreettisemmin. 1890-luvulla perustettu sosiaalidemokraattinen puolue löysi ajatuksensa ääneen lausuttuna ja kauniisti kuvitettuna Ellen Keyn ja Carl Larssonin töistä. Kansankoti oli siis jo olemassa, mutta se odotti todellista syntyään.

7 IKEA KANSAKODIN KALUSTAJANA

7.1 IKEA-KULTTUURI

IKEA, kansankodin kalustajaksikin kutsuttu, on välittänyt Larssonin, Keyn, Svenska Slöjdföreningenin, funktionalistien ja sosiaalidemokraattien ideologian siitä, mitä tarkoittaa hyvä koti. Kappaleen otsikon nimi, IKEA kulttuuri, kertoo, kuinka yrityksen tuotteet sekä toiminta perustuvat erityisen vahvalle, jopa kulttuuriksi kutsuttavalle ideologialle. Ideologia on vahvasti 'kansankodillinen'. Tässä kappaleessa selvitän, kuinka demokratia kattaa yrityksen jokaisen osa-alueen aina johtoportaan yrityksen tuotteisiin ja asiakaskuntaan. Mielestäni Ikeaa voisi jopa kutsua kansankodiksi kansankodin sisällä. Vahva kansankotiin perustuva ideologinen pohja auttaa myös yritystä säilyttämään erityisen ruotsalaisuutensa ulkoimailla.

Ikean historiasta on muodostunut eräänlainen kulttuurin synty – tarina, joka antaa Ikealle sen identiteetin ja selittää metaforanomaisesti lähtökohdat yrityksen toimintatavoille. Ikean luomishistoria alkaa Älmhult'ista, kylästä köyhässä Smälannissa -tai oikeastaan pienestä Elmtaryd –nimisestä maatalosta, joka sijaitsi Älmhult'in ulkopuolella. Siellä asui Ingvar Kamprad, poika, joka ikäistensä lukiessa Aku Ankkaa etsi postimyyntiluetteloista halpoja tavaroita, joita hän voisi ostaa ja myydä. Ingvar alkoi pyörällä kiertäen myydä tulitikkuja, kyniä, kaloja ja kelloja. Seitsemäntoista-vuotiaana, 1943, rekisteröi Ingvar yrityksensä. Nimeksi tuli IKEA, joka koostui Ingvardin nimikirjaimista, talon nimestä ja seurakunnasta (Aggunaryd). Pian pyörä vaihtui postimyyntiluetteloon, ja Ingvar aloitti yhteistyön paikallisten huonekaluverstaaiden kanssa. Mutta huonekalut olivat kalliita ja vaikeita kuljettaa. Ingvar totesi, että asiakkaat olisivat valmiita itse kokoamaan huonekalut, jos hinta olisi edullisempi. 1950 –luvulla

Ikea aloitti 'litteiden pakettien' myynnin –ja pian avattiin ensimmäinen huonekalutavaratalo Älmhult'iin. Täällä asiakkaat saivat todellisuudessa nähdä ja kokeilla luettelon kuvissa näkemänsä huonekalut. Kiinnostus oli suuri ja yritys menestyi.⁵¹

Pian Ingvar keksi, että asiakkaat voisivat itse kuljettaa ostoksensa kotiin, ja siten hinnat saatiin laskettua vielä edullisimmiksi. Pian muut, jo asemansa vakiinnuttaneet huonekalukauppiat tunsivat itsensä uhatuksi. Ne kielsivät huonekaluverstaita toimittamaan Ikealle tuotteita. Ikea perusti oman design –osaston, ja suuntasi Itä-Eurooppaan halpojen valmistajien toivossa. Puolaan perustettiin Ikean huonekaluja valmistava tehdas, ja näin yritys selvisi vaikeuksistaan luoden samalla uutta. 1965 perustettiin ensimmäinen 'nykymuotoinen' tavaratalo Tukholman Kungens Kurvaan. Samana vuonna *Allt i Hemmet* –sisustuslehti julkaisi pinnatuoli –testin, jossa verrattiin Ikean tuolia viisi kertaa kalliimpaan vaihtoehtoon. Ikea voitti laatuvertailun, ja kumosi samalla väitteet tuotteidensa huonolaatuisuudesta. Kuten jo aiemmin mainitsin, Ikeasta tuli yksi Möbelinstitutin huonekalutestauksen suurimmista tehtävänantajista, kunnes se perusti oman laboratorionsa.⁵²

Tämä taru Ikean synnystä on yksi keskeisimmistä myyteistä yrityksen toiminnassa. Sen vaatimaton ja köyhä sankari, joka kekseliäisyydellään pääsee pitemmälle kuin moni rahalla. Vielä tänäkin päivänä Ikean sydämen sanotaan olevan Älmhult'issa, vaikkakin yhtiön pääkonttori muutti Tanskaan vuonna 1975. Mutta Älmhult'issa sijaitsee yhä edelleen IKEA of Sweden , yhtiön johdollinen keskus, jota monet Ikean 'Mekaksikin' nimittävät, sekä tietenkin Ikea –tavaratalo. Jotakin yrityksen vahvasta smålantilaisesta identiteetistä kertoo myös Ikean mainos 1980-luvun alusta (Kuva 1). Mainoksen otsikko, 'IKEAs Sjal' (Ikean

⁵¹ Salzer 1994, 57-59 ; Salzer-Möring 1998, 74-77.

⁵² Berglund 1997, 63-65 ; Wickman 1991, 350-353 ; Salzer 1994, 57-59 ; Salzer-Möring 1998, 74-77.

sielu) yhdistyy kauniseen kuvaan kesäisestä smälantilaisesta luonnosta. Ikealaisia verrataan smälantilaisiin talonpoikiin, joilla elämä on ollut niukkaa, mutta maanläheistä. Tämä luo ikealaisille yhtenäisen identiteetin –kuten Miriam Salzer⁵³ tätä ilmiötä on nimittänyt. Tämä erityinen sielu ja identiteetti, joka Ikealla katsotaan olevan, luo sekä henkilökunnalle, että asiakkaille vahvan me –tunteen.⁵⁴

Me –tunne yhdistää sekä kansaa, kansallisuutta, että perhettä. Kansana ikealaiset ovat smälantilaisia vähävaraisia –ja nuukiakin-talonpoikia, kansallisuutena ruotsalaisia ja perheenä ikealaisia. Ikealaiset ovat hyvin tietoisia jäsenyydestään. Haastatellessani esimerkiksi Suomen Espoon Ikean markkinointijohtaja Niklas Anderekia, koin ällistytävän yhtäläisyyden hänen käsityksiensä sekä lukemieni Ikea –tutkimusten välillä. Hän esitti asiansa aina me –muodossa, ja puhui täten koko perheen puolesta. Perheenjäseneksi tullaan The Ikea Way –nimisen eräänlaisen initiaatio –riitin kautta. Itse asiassa juuri tämä Älmhult’issa tapahtuva koulutus on ainoastaan johtajille tarkoitettu yksiviikkoinen seminaari. Osallistujat tapaavat Ingvar Kampradin – ’perheen isän’, asuvat Ikea –hotellissa, syövät Ikea –ravintolassa (ikea –lihapullia ja lohta), katsovat Ruotsista ja Ikeasta kertovia elokuvia ja kuulevat tietysti sen kuuluisan tarinan Ikean synnystä. Lopussa osallistujat saavat pienen Ikea –avaimen, joka osoittaa, että heistä on tullut Ikea –lähettäjiä ja että he ovat oikeutettuja levittämään Ikea –kulttuuria omilla maillaan nk. ’Mini –Ikea –Way’ –seminaareissa. Käytännössä jokainen Ikeassa työskentelevä käy läpi saman initiaatiiritin nimenomaisen tavaratalon järjestämänä –niin Kiinassa, Singaporessa kuin Kanadassakin.⁵⁵

---

⁵³ Salzer 1994, 3.

⁵⁴ Salzer 1994, 3 ; Salzer-Möring 1998, 73-74.

⁵⁵ Salzer 1994, 145, 185.

Ikea –perhe asuu Ikea –tavaratalossa ympäri maailmaa. Tämä Ikea –kansan koti on kuitenkin mahdollisimman samankaltainen joka puolella, siten, että kansa tuntee olevansa kotona, missä ikinä sitten sijait्सikin. Tämä perhe –ajatus ulottuu myös asiakkaisiin. Jokaisessa tavaratalossa sijaitsee erityinen ’Family Shop’ jossa myydään tuotteita nimenomaan perheen tarpeisiin. Tietyn ostossumman jälkeen asiakkaat ovat oikeutettuja nk ’perhe-korttiin’, joka tekee heistä Ikea -perheen jäseniä. Asiakkaat eivät kuitenkaan koskaan samaistu täysin Ikea –perheeseen, sillä heidän tietonsa yrityksen ideologiasta ja historiasta ovat puutteellisia. Nämä kaksi Ikea –perhettä sekoittuvat kuitenkin sekä parkkipaikalla että myymälässä. Niklas Anderek painotti tasa-arvoisuutta ja eri-oikeuksien puuttumista niin ulkona parkkipaikalla kuin henkilöstön tiloissa. Kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti ja kaikkia sinutellaan (kuten Ruotsissa yleensä). Liikematkat tehdään turistiluokassa, hotellit ovat keskitasoa. Hintatietoisuus on läpikotaista yrityksen ideologiassa. Kuten Kamprad jo kauan sitten painotti: halvat hinnat muodostuvat pienistä kuluista. Muuten yhtiön toiminta on mahdotonta.⁵⁶

’Yksinkertaisuus on hyve’, kirjoittaa Kamprad
 ’Huonekalukauppiiaan testamentissaan’. (Liite 1) Kampradin mielestä monimutkaiset säännökset ja byrokratia estävät toiminnan. Tasa-arvoisuus ja etuoikeuksien puuttuminen luovat yksinkertaisuutta. Yksinkertaisuuden kokee myös sisällä tavaratalossa. Hinnat ovat näkyvästi esillä. Esineiden erottamista toisistaan helpottaa niiden nimeäminen. Kaikkia työntekijöitä yhdistää sama univormu –johtavassa asemassa olevat sitävastoi kulkevat siviiliasuissa kansan keskellä. Ruoka Ikea –ravintolassa on hienostelematonta, toisin sanoen ruotsalaista kotiruokaa.

Toinen Ikean yhteydessä usein toistuva sana on funktionaalisuus. Ikean konsepti perustuu äärimmäisen funktionaaliseen yhteistyöhön

---

⁵⁶ Salzer 1994, 160 ; Niklas Anderekin henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2001.

asikaan ja yrityksen välillä. Asiakas hakee itse ostoksensa avoimesta varastosta (litteässä paketissa) , kuljettaa kotiin ja kokoaa.

Huonekalukauppiaan testamentissa kohdassa kuusi Kamprad kertoo erilaisesta toimintatavastaan. Hän painottaa, että juuri kysymällä miksi jokin tehdään niin tai näin, on kehitys mahdollista. Jos tähän kysymykseen ei saada vastausta on toimintatapa perustelematon ja yksinkertaisesti toimimaton –siis epäfunktionaalinen!

Hintatietoisuus on vahvasti juuri smålantilainen piirre. Mutta juuri hintatietoisuudesta tuli avain Ikean menestykseen. Juuri se teki Ikeasta koko kansan kalustajan, sille Ikea otti huomioon kaikki yhteiskuntaluokat ja perheet. Ikea –tavaratalon avauduttua Tukholmassa 1965, täyttyivät kaikkien miljoonaohjelma – asunnoissaan asuvien nuorten lapsiperheiden kodit Ikean huonekaluilla, sillä nämä eivät olleet paitsi edullisia, myös ajan hengessä suunniteltuja. Kampradin testamentissa kohdassa neljä hän toteaa :”Vi har ingen respekt för en lösning förran vi vet vad den kostar. En IKEA produkt utan prislapp är därför alltid fel!” Tällä tavoin annetaan myös asiakkaalle oikeus itse arvoida onko esine hintansa arvoinen. Kamprad puhuu myös resurssien tuhlaamisesta. Resurssilla hän tarkoittaa niin luonnonresursseja kuin rahallisia ja älyllisiäkin resursseja. Kaikkea tätä hän kutsuu yhdeksi ihmisyyden suurimmista sairauksista. Kierrätys ja luonnon puolesta toimiminen (esim. osallistuminen Global Forest Watch –koskemattomien luonnonmetsien kartoitusprojektiin) on osa Ikean toimintaa.

7.2 RUOTSALAISUUDEN LIPPULAIVA

Aiemmassa kappaleessa esittelemäni Ikean peruspilarit, jotka tekevät Ikeasta juuri Ikean ja luovat sen identiteetin ja kulttuurin, yhdistyy termissä 'Ikea-mässigt', joka vapaasti suomennettuna tarkoittaa ikeamaisuutta. Salzer⁵⁷ haastatteli ruotsalaisen Ikea – tavaratalon työntekijöitä kysyen mitä heidän mielestään sana 'Ikea-mässigt' pitää sisällään. Heidän mielestään 'ikeamaisuus' on käyttäytymismalli ja ajatustapa, jonka parhaana edustajana pidetään Ingvar Kampradia. Kamprad kohtelee kaikkia tasa-arvoisesti aina kassanhoitajasta johtajaan. Hän tervehtii, vitsailee, kyselee kuulumisia. Käyttäytyminen on kohteliasta, hyväntuulista ja rentoa. Minkäänlaista hierarkista etäisyyttä ei ole huomattavissa ja sinuttelua käytetään riippumatta maasta, jossa tavaratalo sijaitsee. Salzer mainitsee myös kirjoitetun kielen, joka parhaiten ilmenee Ikean kuvastossa, joka suunnitellaan Älmhult'issa ja joka on 90 – prosenttisesti on sama kaikkialla maailmassa. Tästä hyväntuulisesta, ihmistä lähestyvistä ja positiivisesta kuvastosta on muodostunut yksi tärkeimmistä 'ikeamaisuuden' edustajista sekä yksi suurileikkisimpiä julkaisuja maailmassa.⁵⁸

'Ikeamaisuus' käyttäytymismallina ja ajattelutapana on vahvasti ruotsalainen. Riippumatta tavaratalon sijainnista, pyritään tavaratalossa säilyttämään 'Ikea-mässigt' –toimintamalli. 1960 – luvun lopulta lähtien Ikean tuotteista on tullut osa Kansankotia. Sanottiin, että sosiaalidemokraatit rakensivat (jopa konkreettisesti miljoonaohjelman avulla) kansankodin, Ingvar Kamprad kalusti sen. Carl Larssonin ideologia hygieenisyydessään, vaaleudessaan, yksinkertaisuudessaan ja funktionaalisuudessaan levisi Ikean mukana maailmalle. Ikea levittää myös ruotsalaista juhlaperinnettä. Kanadalaisessa Ikea –tavaratalossa henkilöstön keskuudessa noudatetaan yhtä tarkasti esim. syntymäpäivien ja joulun juhlimisen

⁵⁷ Salzer 1994, 168-174.

⁵⁸ Salzer 1994, 168-174 ; Niklas Anderekin henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2001.

perinteitä kuin ruotsalaisessakin.⁵⁹ Ruotsalainen luonto esiintyy Ikean mainonnassa erityisesti pohjoismaiden ulkopuolella. Tämä edustaa monille puhtautta ja valoisuutta – siis ruotsalaisuutta. Sinikeltaiset värit sekä ruotsalaiset huonekalujen nimet säilytetään riippumatta tavaratalon sijainnista. Anderek⁶⁰ totesikin, että esimerkiksi 'Ivar' –tuoli menettäisin puolet luonteestaan, jos sen nimi esim. Yhdysvaltain markkinoilla muutettaisiin 'Billyksi' tai 'Bobiksi'! Kuitenkin Ikealla ja sen tuotteilla on erilainen imago maasta riippuen. Englantilaisten konservatiiviset ja jossain määrin mahtipontisetkin sisustukset eroavat suuresti Ikean yksinkertaisista, mutta hyvin suunnitelluista huonekaluista ja esineistä. Englantilaisille Ikea edustaa moderniutta, trendikkyyttä ja ylellisyyttäkin. Suomalaisia edulliset hinnat epäilyttävät. Anderek mainitsee suomalaisten tavan säästää pitkään ostaakseen kalliin, ehkä ylellisenkin huonekalun, jolta he myös odottavat parempaa laatua ja kestävyyttä kuin esimerkiksi edullisemmalta Ikean huonekalulta. Suomessa Ikean markkinointi keskittyy selvittämään mistä edulliset hinnat muodostuvat – ei siis välttämättä huonosta laadusta, vaan kekseliäisyydestä yrityksen konseptissa.⁶¹

Miriam Salzer⁶² kertoo, miten ruotsalaisuus näkyy ranskaisessa Ikea –tavaratalossa. 'The Ikea Way', työntekijöiden koulutusohjelma, ohjaa ranskalaiset työntekijät ruotsalaiseen toimintamalliin. Konkreettisesti ruotsalaisuus näkyy henkilökunnan puolella ruotsalaisessa toimisto–mallissa, jossa työpöydät on sijoitettu yhteen avoimeen tilaan kenellekään etuoikeuksia tarjoten. Ruotsalaiset turistijulisteet ja 'Ikean sielu' –mainokset, joissa Smålannin luonto muistuttaa yrityksen perimmäisistä lähtökohdista, koristavat seiniä. Lounashuoneessa on kokoelma valokuvia tavaratalon henkilökunnan vuosittaisesta Lucia –juhlasta. Myös

---

⁵⁹ Salzer 1994, 112, 161.

⁶⁰ Niklas Anderekin henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2001.

⁶¹ Niklas Anderekin henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2001.

⁶² Salzer 1994, 151

jokaisessa tavaratalossa ympäri maailmaa työskentelee joitakin ruotsalaisia ja johtajat kommunikoivat usein ruotsiksi.

Ruotsalaisuus tuntuu olevan kaikkialla Ikean toiminnassa. Eikä tietenkään vähiten huonekaluissa ja esineissä. Kuvasto yhdistää nämä kaksi osa-aluetta, yrityksen toimintamallin sekä tuotteet, ja asettaa ne vuoropuheluun keskenään luoden kaiken kattavan kokonaistaidetoksen, 'ikeamaisuuden'.

7.3 IKEAN KUVASTO

-TÄMÄN PÄIVÄN KANSANKOTI YKSISSÄ KANSISSA

Ikea ei toimi eristetyssä tilassa, vaan kommunikoi paikallisten asiakkaiden kanssa, ottaa selville heidän käsityksiään Ikeasta ja yrittää vastata juuri tämän nimenomaisen maan ihmisten toiveita ja odotuksia. Markkinoinnissa Ikean suurin 'äänitorvi' on kuitenkin Ikean luettelo. Perinteisesti Ikean markkinointi on ollut humoristista. Mainokset eivät ainoastaan pilaile kalliimpien kilpailijoidensa kustannuksella, vaan myös itsensä. Eräessä mainoksessa kuvataan peukalo siteessä Ikean litteän paketin tuloksena ja julistetaan: "vaikka peukalosi sinertyy, säästät rahaa!". Eräs toinen slogan kuuluu: "Ikea –Not for the rich. But for the wise".⁶³

Tässä tutkimuksessa aion tarkastella Ikean viimeisimmän kuvaston (voimassa elokuun 2002 loppuun) sekä ruotsalaista että suomalaista versioita. Kuten jo aiemmin mainitsin Ikean kuvasto on koko Euroopassa sama. Käännökset on pyritty tekemään mahdollisimman tarkoiksi, minkä huomaa myös suomalaista ja ruotsalaista versiota

---

⁶³ Salzer 1994, 195.

vertaillessa. Ainoat eroavaisuudet löytää tulevia uutuuksia esitteleviltä sivuilta ja taka- ja etukannen kuvista.

Teksti näyttölee suurta osaa yhdessä leikkimielisten kuvien kanssa. Se kertoo ikealaisesta asenteesta elämään ja kodin sisustukseen. Kodissa voi asua hyvinkin erilaisia 'joukkioita', jotka tavalla tai toisella muodostavat 'perheen'. Jo alkutekstissä Ikean toimitusjohtaja Lars Kristell tuo esille 'ikeamaisuuden' punaisen langan: "Monet meistä kuvittelevat, että kaikilla muilla on hohtavan puhdas, siisti ja täydellinen koti. Koti, jossa ei loju yhtään ylimääräistä tavaraa pilaamassa tyylikästä vaikutelmaa. Tosiasia on, että yleensä kodit ovat täynnä tavaroita, joita varten tarvitaan laatikoita, hyllyjä, kaappeja ja vaatekomoita. Tämän pohjalta loimme kuusi kotia kuuteen eri elämäntilanteeseen. Kodit ovat aivan erilaisia, mutta yhteistä niille on hyvien säilytysratkaisujen tarve."⁶⁴ Nämä kuusi kotia on nimetty funktionsa mukaan: Suurperheen koti, Harmoninen koti, Hyvin pieni koti, Koti –vihdoinkin (nuoren, usein vanhempiensa kotoa muuttavan opiskelijan ensimmäinen, ehkä alivuokralais -koti), Värikäs koti (vinkkejä yksinkertaisiin ja edullisiin uudistuksiin), ja Koti työntekoa varten. Kaikkien tarpeet ovat siis erilaisia ja kodin täytyy toimia tarpeiden mukaan. Juuri tätähän painottivat myös 1940 –luvun huonekaluihin ja pohjaratkaisuihin keskittyneet funktion tutkijat ja functionalistit, joiden tutkimuksiin ruotsalaiset kodit ovat aina tähän päivään ovat perustuneet. Kuvasto on hyvin inhimillinen. Kodissa täytyy saada elää. Näiden kuuden erilaisen kuvitellun perheen elämä voi erota toisistaan suurestikin. Ajattelinkin tarkastella, mitä Ikea haluaa näiden esimerkkien kautta tuoda esille. Tämä kuvitteellinen perhe – idea ei myöskään ole uusi. Jo Ellen Key ohjelmanäyttelyt Tukholman työväeninstituutissa 1899 esittelivät kuvitteellisen työläisperheen tarpeita ja niitä täyttäviä ratkaisuja.

---

⁶⁴ Kristell Ikean kuvastossa 2002, 2.

'Suuren perheen koti' olisi harvinaisuus näinä vähälapsisina aikoina. Mutta Ikean suurperhe onkin vain väliaikaisesti suuri. Minun, sinun ja meidän lapset kokoontuvat vain joka toinen viikko. Kodin täytyy siis olla muutettavissa lapsiystävälliseksi. Pöytä, joka kasvaa tarpeen mukaan on kodin keskipiste. Sen päällä voi piirtää, syödä, askarrella ja tehdä töitä. Kaikille riittää tilaa yhtäaikaisesti. Ja tietysti, kuten Larssoneilla, sen ääressä voi keskustella. Kirjahylly esitellään eräänlaisena 'elävänä internetinä'. Se pitää sisällään niin Dostojevskia kuin Mikki Hiirtä. Tämä ajatus kirjojen kasvattavasta funktiosta oli myös Carl ja Karin Larssonilla. Kirjat avasivat ovet maailmaan paremmin kuin mikään tämän päivän internet. (Kuvat 7 ja 8) Kaikkien lasten yhteinen makuuhuone on kuin peilikuva Karinin ja tyttöjen makuuhuoneesta: ikkuna päädyssä, sängyt seinustalla ja vaatekaapit nukkuma-looseja jakamassa! Lattian tila mahdollistaa leikkeihin, mutta samalla se tuo ilmavuutta. Lastenkamari –ajatus, jonka puolesta puhui niin Ellen Key, Carl Larsson, Margareta Köhler kuin Lena Larssonkin, on Ikeassa laajentunut kokonaiseksi lasten maailmaksi. Mutta toisaalta lapset ovat tervetulleita myös aikuisten maailmaan –vanhempien makuuhuoneeseen!⁶⁵ (Kuvat 9 ja 10)

'Rauhallisessa kodissa' kantavana ajatuksena on minimalistinen ja hillitty sisustus, jossa tavarat ovat poissa silmistä, kaappeihin suljettuna. Jos lapsiperheellä kodin tärkeimmäksi ominaisuudeksi muodostui muunneltavuus, tässä stressivapaassa kodissa säilytystilat auttavat asukasta rentoutumaan säästämällä hänen silmänsä sekasotkulta. "Puhtaat linjat ja hillityt sävyt antavat kodille rauhallisen ilmeen. Mutta kuka tietää, mitä synkkiä salaisuuksia kätkeytyy suljettujen ovien taakse."⁶⁶ Ikeassa ymmärretään inhimillisiä ihmisiä, joille niin trendikäs minimalismi on täysi mahdottomuus, mutta jotka Ikean kaappien ja lokeroiden avulla saavuttavat mahdottoman unelmansa. Funktio –tutkimukset 1940 –

⁶⁵ Ikean kuvasto 2002, 8-19.

⁶⁶ Ikean kuvasto 2002, 20-27.

luvulla selvittivät myös vaatekaappien sisältöä. Erona tämän selvityksen ja Ikean ideologian välillä on nimenomaan todellisuus. *Byggmästaren* -lehti esitteli vuonna 1943 'tavanomaisen vaatevaraston', jonka mukaan vaatekaapit sitten mitoitettiin. (Kuva 11) Mutta Ikeassa ymmärretään, että monien vaatekaappi pitää sisällään erikoisen kokoelman perittyjä, hylättyjä ja juuri ostettuja vaatteita. Tilantarvetta ei voi laskea ja siksi sitä pitää olla reilusti.

'Pienessä kodissa' on otettu huomioon monen suurkaupungeissa asuvan nuoren perheen pieni asunto. Miten saada neljästäkymmenestä kahdesta neliöstä toimiva? Tätä ongelmaan yritettiin ratkaista jo sata vuotta sitten, jolloin ottomaani ja keittiön ruokailupöydän sohva muuttuivat iltaisin sängyiksi. Materiaaleilta vaaditaan paljon, samoin säilytystiloilta. Mutta kaikki on suhteellista. Ikea kehottaa nuorta perhettä lähtemään kesällä purjehtimaan – sen jälkeen pienikin asunto tuntuu taas avaralta!⁶⁷ Tämänkaltaisia, useasti niukalla opintotuella eläviä nuoria perheitä voi verrata vuosisadanvaihteen työläisiin. Rahan puute pakottaa kekseliäisyyteen ja tilanpuute joustavuuteen. Samoista ongelmista kärsii myös kotoa muuttava nuori. Monesti, esimerkiksi Tukholmassa, on mahdotonta löytää vuokra-asuntoja. Jäljelle jää puskaradio, jonka kautta alivuokralais-sopimuksia solmitaan. Asumisaika yhdessä asunnossa on noin kolmesta neljään kuukautta. Kalusteet pitää siis olla sen mukaiset: mahdollisimman vähän, pyörillä varustettuja ja kokoontaitettavia. Juuri tässä vaiheessa ei ole järkeä ajatella kalliita ja painavia huonekaluja. Sen aika tulee myöhemmin. Tätä esille asetettavista muuttolaatikoista muodostuvaa sisutusta katalogissa kutsutaan 'urbaaniksi paimentolaistyyliksi', joka mielestäni kuvastaa hyvin tämän päivän nuorta. Hän muuttaa useasti, ei ainoastaan kaupungin sisällä vaan myös maiden välillä. Tämä kiertävien opiskelijoiden ilmiö on

---

⁶⁷ Ikean kuvasto 2002, 28-35.

suhteellisen uusi –ehkä noin kymmenen vuoden takaa. Ottamalla tämän yhä kasvavan ryhmän huomioon, Ikea pysyy ajan hermolla ja muuttuu yhteiskunnan mukana. Demokraattinen muotoilu, Ikean tuotteiden perusajatus, ottaa tasapuolisesti huomioon eri varallisuusluokat kuin myös erilaiset elämäntilanteet.⁶⁸

’Värikäs koti’ – tai ’Koti, jossa voit uudistaa’, esittelee, miten helposti ja edullisesti jokainen voi itse piristää kodin ilmettä. Kuullostaa hyvinkin Larssonin oppien mukaiselta. Värit loivat tunnelman Lilla Hyttinäissä –erityisesti puhtaat, kirkkaat öljyvärit, joita Larssonit käyttivät niin huoekalujen kuin seinienkin koristelussa. Myös ikealaiset kehoittavat luovuuteen lähtökohtana jokaisen henkilökohtainen lempiväri. Tyynyt, verhot maljakot ja muut pienet yksityiskohdat eivät vaadi suuria ponnisteluja, mutta muuttavat kokonaisuuden ratkaisevalla tavalla. Uusien säilytyslokeroiden kätköön suljetut esineet voi korvata kauniilla koriste-esineillä. Valaisimet, matot ja kankaat tekevät ihmeitä, kertoo kuvasto.⁶⁹ Tätä ajatusta tukivat myös Larssonit. Kalliit ja muodikkaat kalusteet eivät olleet välttämättömyys kauniille kodille. Oikeastaan päinvastoin. Kekseliäät detaljit ja persoonallinen kädenjälki yhdistettynä vanhoihin, jopa ’epämuodikkaisiin’ kalusteisiin, luo sisutuksen, joka kuvastaa asukkaan persoonallisuutta.

Ikeassa otataan huomioon paitsi uusi urbaanien paimentolaisten joukko, myös tietokoneen vaikutus kodin sisustukseen. Kun TV astui ruotsalaisiin olohuoneisiin 1950 –luvulla, oli sen vaikutus kodin sisustukseen suuri. Suoraselkäisestä istumisesta siirryttiin lähes makuuasentoon Hans Knollin Lepakkotuolin, riippumattojen ja säkkituolien houkuttelemina. Kodin elektroniikka tuo mukanaan erilaisten hyllykköjen ja pöytien tarpeen. Katalogin ’Nettiaikaan’

---

⁶⁸ Ikean kuvasto 2002, 36-41.

⁶⁹ Ikean kuvasto 2002, 42-49.

kappale esittelee, kuinka tietokoneet, stereot, matkapuhelimet ja videot saavat oman paikan olematta silti pääosassa.⁷⁰

Ikean kuvastossa ei monestikaan käy selville tuotteen suunnittelija. Poikkeuksia kuitenkin on, erityisesti tekstiili- ja matto-osastolla. Katalogissa tärkeintä ei selvästikään ole korostaa individuaaleja suunnittelijoita vaan yrityksen linjakasta tuotevalikoimaa. Kansankodin rakentamisessa – ja funktionalismissa yhtenä tärkeimmistä periaatteista oli saattaa massatuotetut, laadukkaat mutta edulliset huonekalut demokraattisesti kaikkien saataville. 'Kaikilla oli oikeus kauniiseen ympäristöön', oli ajatus, jonka Larsson toi esille jo 1890 –luvulla. Myös Ikea perustaa tuote-ideologiansa edullisuuteen, massatuotantoon ja jonkinasteiseen nimettömyyteen. Ikeasta ei voi 'ostaa statusta' (kuuluisan suunnittelijan tuotetta), mutta toisaalta Ikean tuotteilla on kaikilla eräänlainen Ikea –leima. Kaikissa näkyy se tietty ideologisuus, jota jo aiemmassa kappaleessa käsittelin. Ostaessaa Ikean tuotteita, asiakas näyttää pitävänsä tästä ideologiasta ja siten myös edustavansa sitä. Ikea on siis eräänlainen symboli demokraattiselle ajattelutavalle, joka ulkomailla korostuu erityisesti ruotsalaisuudeksi. Yksi osa demokraattisuutta on mielestäni myös Ikean tapa selvästi tuoda esille miksi ja miten. Siis eräänlainen pedagoginen, kansankasvatuksellinen ajatus (vrt. Carl Larssonin ajatus omasta esimerkillisyydestään). Tästä esimerkkinä kuvaston aloittava kappale 'Me teemme asiat toisin'. Tässä kahdeksankohtaisessa kappaleessa vastataan Miksi –kysymyksiin: "Miksi haluamme pitää kaiken litteänä?", "Miksi joudut kokoamaan tuotteet itse?", "Miksi olemme niin kiinnostuneita ympäristöasioista?" jne. Tässä kappaleessa vastataan jo ennakoita kysymyksiin, joita asiakkaat ehkä Ikeassa asioidessaan voivat miettiä. Kaikille suodaan vastaus kuvaston kautta.

---

⁷⁰ Ikean kuvasto 2002, 50-57.

Myös kuvaston muissa osioissa on yritetty ottaa huomioon arkipäivän ongelmat. Mitä tehdä kun äiti pitää klassisesta ja poika hevirokista? Mitä tehdä kun lapset valloittavat vanhempien sängyn? Mitä tehdä, kun muutto tapahtuu usein, eikä laatikoiden purkaminen suju? Tämä on mielestäni Ikeaa hyvin kuvaava ajattelutapa – ja koko kansankotia. Aiemmat, 1950- sekä 1960 –luvulla 'Bra Bostad' – julkaisujen senttimetrin tarkat ohjeet ovat Ikean kuvastossa muuntuneet arkipäivän ongelmien triviaaleja ratkaisuja tarjoaviin selostuksiin, joissa mielentila ja sisustus yhdistyvät (esimerkkinä 'Rauhallinen koti –kappaleen kehoitus sysätä sotku suljettujen kaapin ovien taakse, ja hankkia kissa näyttämään esimerkkiä rentoutumisesta!).

Kuvasto on julistus eräänlaisesta arkipäivän ideologiasta. Miksi juuri tämä ideologia edustaa ruotsalaisuutta ja miksi mielestäni ruotsalaisuus on yhtä kuin Carl Larsson, sosiaalidemokratia, kansankoti ja Ikea? Tämän kaiken sidon yhteen seuraavassa kappaleessa.

8. KOTI KERTOO KANSASTA - RUOTSALAISEN KODIN RAKENNUSAINHEET

Lähtökohtani tähän tutkimukseen on ollut analysoida sekä Carl Larssonia että Ikeaa Per Albin Hanssonin vuoden 1928 kansakotia koskevaan puheeseen heijastaen. Olen myös seurannut mm. Svenska Slöjdföreningin työtä erityisesti kotia kehittäväinä instanssina. Kuten huomasimme, yhdistyksen 'kansankodillinen' työ alkoi jo kauan ennen Hanssonin kuuluisaa puhetta, oikeammin jo 1899 Ellen Keyn ideoimien näyttelyiden aikana. Mutta kuten sosiaalidemokraatit omaksuivat Carl Larssonin ja Ellen Keyn ohjelmajulistuksen, valjastivat he Svenska Slöjdföreningistä vahvan yhteistyökumppanin kansankodin rakentamisessa.

Pohdin myös ruotsalaisuutta ja ruotsalaista mentaliteettia yleensä. Sain selville, että ruotsalaisuuden juuret katsotaan olevan tasa-arvoisessa talonpoikaisyhteiskunnassa, jossa leipä on tiukassa, mutta jossa kaikki hankkivat sen itse. Mietin, miten ruotsalaisessa muotoilussa tärkeinä pidetyt seikat ovat perintöä kansan historiasta ja asumisolosta. Kuten jo ruotsalaisuutta käsittelevässä kappaleessa mainitsin, ei kansaa koskaan voi ajatella homogeenisena kokonaisuutena. Mutta juuri tässä yhteydessä, jossa yritän nähdä suuria kokonaisuuksia ja yhdenmukaisuuksia, en katsonut tarpeelliseksi kyseenalaistaa luonnehdintoja – varsinkin kun frekvenssi oli suuri. Mitkä sitten ovat nämä seikat, jotka luovat ruotsalaisen muotoilun ja jotka toistuvat sekä Carl Larssonin että Ikean luomassa kodissa? Mänty ja yleensäkin puukuidusta valmistetut huonekalut kertovat skandinaavisen muotoilun vaaleudesta ja toisaalta luonnonmateriaalien suosimisesta. Yksinkertainen mutta kaunis ja käytännöllinen muoto, jota ruotsalaiset kutsuvat sanalla 'saklighet' (asiallisuus) edustaa sitä pröystäilemätöntä talonpoikaisuutta, joka yhä on vahvana

ruotsalaisuudessa. Tätä yksinkertaisuutta, mutta toisaalta sen symbolisuutta ja monimerkityksellisyyttä, yritin kansaa kuvaavassa kappaleessa selvittää. Keskustelu on asiallista, kaukana etelämaalaisesta kaunopuheisuudesta. Toisaalta, kuten esim. Larssonin perintöhuonekaluissa, merkitykset löytyvät pintaa syvemmältä.

Jos jatkan tätä 'mielenlaatu luo muodon' –analytiikkaa, totean, kuinka myös kestävyys ja laatu sekä käytännöllisyys kuvastavat ruotsalaista mentaliteettia. Ruotsalainen, kuten myös suomalainen, antaa arvoa aitoudelle. Aidolle keskustelulle ja lupauksille. Tämä aitous on kodin sisustuksessa oman persoonan heijastuminen. Ikea on ideologia, mutta käytännössä Ikean valikoimasta voi luoda hyvinkin erilaisia koteja. 'carllarssonismi' on myös ideologia, mutta ei yksi oikea esteettinen näkemys. Laatu ja kestävyys ovat myöskin aitoutta. Kyse ei niinkään ole suunnittelijan nimestä tai siitä, kuka kunnian ottaa, vaan nimenomaan hyvästä esineestä, joka kestää ja on monella tavoin käytännöllinen. Ranskalais- tai englantilaistyylinen merkityksettömän ja tarpeettoman – suomalaisittain jopa krääsäksi kutsutun- esineistön kerääminen ei sovi skandinaaviseen mielenlaatuun. 'Hötorgs konst' ("hienätoritaide"), sanovat ruotsalaiset ja paheksuvat Tukholman keskustan torilta löytyvän kitsin määrää!

Kitsiä ei pidä ostaa, mutta hinnan pitää olla edullinen. Massatuotannon laadun nostaminen oli myös sosiaalidemokraattien yhtenä tavoitteena niin asuntorakentamisessa kuin huonekalutuotannossakin. Laadukas standardisointi loisi kaikille yhtäläiset mahdollisuudet kauniiseen kotiin, totesivat jo 30 –luvun funktionalistit. Kaunis koti taas piti sisällään yllä mainitsemani ominaisuudet, laadukkaat, aidot, käytännölliset ja yksinkertaiset huonekalut. Mutta toisaalta koti ei ollut koti ilman perhettä. Kuten Per Albin Hansson sanoi : ”Hemmets grundval är gemensamheten och hemkänslan. Det goda hemmet känner icke till några

privilegierade eller tillbakasatta –”. Carl Larsson ymmärsi, mitä nimenomaan onnellinen perhe merkitsi kodin kauneutta pohdittaessa. Kauneus oli jotakin syvempää kuin esteettisesti kauniit esineet. Carl Larsson maalasi rakkaiden perheenjäsenten kuvia sisustukselliseksi elementeiksi. Kauneudella oli persoonallisuutensa.

On vaikea tietää, mikä on Carl Larssonin todellinen merkitys tämän päivän ruotsalaiselle. Merkitykset muuttuvat eri aikakausista ja tarpeista riippuen. Näin ehkä ollut myös Carl Larssonin tapauksessa. Kansallisromantiikan aikakaudella 1800 –luvun lopulla ja vuosisadan vaihteessa Carl Larsson sai tehtäväkseen koristaa maalauksillaan Tukholman tärkeitä rakennuksia. Samaan aikaan Suomessa, Akseli Kallen-Gallelasta tuli kansalliseepoksen, Kalevalan, kuvaaja ja kuvittaja. Carl Larssonilla oli siis jo erityinen asema taiteilijana ja ruotsalaisuuden edustajana ennen suurta läpimurtoaan kodin kuvaajana ja kertojana. Mutta se, mikä Larssonista teki erityisen verrattuna hänen taiteilijakollegoihinsa, oli hänen inhimillisyytensä ja ihmisläheisyytensä. Hän halusi paitsi luoda, myös auttaa muita luomaan ja sitä kautta voimaan paremmin. Larsson kannatti näkyvästi demokratiaa –itsekin köyhistä oloista tulevana. Hänen ajatusmaailmaansa ja tavoitteitaan kuvaa hyvin se, että hän avasi kotinsa ovet näyttääkseen, kuinka hän itse oli luonut onnelansa. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut ylpeillä vaan konkreettisesti näyttää, että kauneudella ei ole rahallista arvoa, vaan se tulee jokaisesta itsestään ja jokaisella on kauneuden ja onnen kokemiseen mahdollisuus ja oikeus. Jakamalla onnensa maalaten iloisia kuvia kodistaan ja perheestään, halusi hän samalla toimia esimerkkinä muille. Tämä kansankasvatuksellinen pedagogisuus toistuu myös Ikean kuvastossa. Ikea vastaa kysymyksiin ’mitä tehdä kun...’. Ikea kertoo myös luonnonsuojelun tärkeydestä ja siitä, kuinka jokaisella, jopa juuri ensimmäiseen kotiin muuttaneella nuorella on oikeus kauniiseen ympäristöön.

Ikealle luonto on paljolti sidoksissa luonnonsuojelulliseen ajatteluun, kun taas Larsson ja Key käyttivät luontoa ja luonnontilaa ihanteellisena ja esikuvallisena. Sosiaalidemokraatit tarkastelivat luontoa ekosentrisesti. Luonto toimi opettavana esimerkkinä siitä, kuinka mikään sen osasista ei nouse ylitse muiden, vaan yhteistyö on tasa-arvoista. Luonto on yhä edelleen totemistisessä asemassa, jota suojellaan ja palvotaan, mutta jota toisaalta on loukattu jo Larssonin ajoista lähtien. Tasa-arvoisuudessaan luonto ei kuitenkaan ole homogeeninen. Myös luonnon perheenjäsenten tasa-arvoisuus ja keskinäinen kunnioitus ovat pohjana luovuudelle ja individualismille. Tasa-arvo ei tarkoita tasapäisyyteen katoamista vaan tasa-arvoisia oikeuksia individualistiseen itsenä ilmaiseeseen. Ellen Keyllä luonnon neljä elementtiä olivat elintärkeitä lapsen kehitykselle ja ymmärrykselle maailmasta.

Paitsi että Ingvar Kampradin luomassa Ikean yrityksellisessä ideologiassa tasa-arvo, perhe ja erityinen inhimillisyys näyttelevät suurta osaa, ovat nämä seikat vahvasti esillä myös kuvastossa. Carl Larsson maalasi perhettään täydellisen sekasotkun vallassa, mutta onnellisena. Iken kuvastossa esiintyy tämän päivän Larssonit; yksi piirtää pöydällä maaten, toinen ompelee koneella, kolmas pitää hevoskilpailuja jne. Mutta kaikki ovat luodessaan onnellisia. Ikea on konseptissaan luottanut juuri tähän 'larssonmaiseen' luomisen iloon. Larssonien mielestä lapset saivat tehdä leikkikalunsa itse – Ikeassa 'aikuisten leikkikaluja' ovat koottavat huonekalut. (Kuva 12)

Jopa 2000 –luvulla niin trendikäs japanilainen minimalismi (jota aiemmin kutsuin ruotsalaiseen mielenlaatuun hyvin sopivaksi) on tehty mahdolliseksi inhimillisen 'roinat kaappiin' –periaatteen avulla. Näitä hauskoja kuvia tukee hauskat tekstit, jotka hienostelemattomuudellaan tuntuvat hyvin ihmisläheisiltä –aivan kuten Carl Larssoninkin tarinat perheestään ja elämästä Taalainmaalla. Minusta ruotsalaisuus ja nimenomaan kaksi

tärkeämpänä esitellä nimenomaan 1800 –luvun lopun ideologian, jota mielestäni voisi jopa funktionalismin juuriksikin nimittää. Slöjdföreningenin järjestämät näyttelyt –kuten myös Tukholman näyttely 1930- olivat enemmän kuin näyttelyitä. Ne olivat kanavia, joiden kautta kansa pääsi konkreettisesti näkemään ja kokemaan kodinsisustuksen uudistusasteet. Vuosina 1897 –1955 pidettyjen näyttelyiden silmäilyn kautta halusin osoittaa, että Carl Larssonin ideat elivät myös ennen Ikean läpimurtoa. Mielestäni juuri nämä kaksi ilmiötä, Carl Larssonin Sundbornin koti sekä Ingvar Kampradin Ikea, tiivistävät sata vuotta kansakotia, ja näyttävät kuinka muuttuva yhteiskunta ei ulotu tähän ruotsalaiseen kodin ja perheen idylliin, jonka 'kansankoti' –käsite hyvin tiivistää.

LÄHTEET

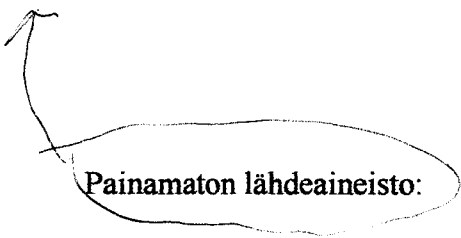
Painettu lähdeaineisto:

- Ambjörnsson, R. 1976. Urval och inledning. Teoksessa E.Key, Hemmets århundrade. Stockholm: Aldus.
- Berglund, E. 1997. Tala om kvalitet. Om möbelmarknaden och Brukarorienterad produktutveckling. Stockholm: Axplock.
- Boman, M. 1991. Vardagens Decennium. Teoksessa M. Boman (toim.), Svenska Möbler 1890-1990. Lund: Bokförlaget Signum, 223-245.
- Daun, Å. 1983. Hur är en typisk svensk? Teoksessa Svenska Krusbär. I urval av Björn Linnell och Mikael Löfgren. En historiebok om Sverige och svenskar. Falun: Bonnier Alba, 1995, 536-543.
- Ericksson, A-M. 1991. Brytningstid för fattig och rik. Teoksessa M. Boman (toim.), Svenska Möbler. Lund: Bokförlaget Signum, 101-137.
- Eriksson, E. 1998. Sundbornin koti ruotsalaisena Kodinsisustusihanteena. Teoksessa Carl Larsson. Elämä ja taide. Helsinki-Porvoo-Juva: WSOY, 145-156.
- Facos, M. 1996. The Ideal Swedish Home: Carl Larsson's Lilla Hyttnäs. Teoksessa C. Reed, Not at Home: the suppression of domesticity in modern art and architecture. London: Thames & Hudson, 81-91.
- Facos, M. 1998. Nationalism and the Nordic Imagination: Swedish Art of the 1890s. Berkeley, California: University of California Press.
- Fogelqvist, T. 1934. Om svenskt landskap och natursinne. Teoksessa Svenska krusbär. I urval av Björn Linnell och Mikael Löfgren. En historiebok om Sverige och svenskar. Falun: Bonnier Alba, 1995, 498-511.
- Frick, G. 1986. Konstnär i industrin. Nordiska museets Handlingar 106.

- Hall, P. 1997. Nationalism and Historicity. Julkaisussa Nations and Nationalism. Vol. 3, Part 1, March 1997. Journal of the Association for the Study of Ethnicity and Nationalism.
- Huldt, Å. 1953. Prestigehem – Komforthem. Julkaisussa Form, no: 6, 123-126.
- Ikean kuvasto 2002.
- Key, E. 1900. Barnets århundrade. Arbetarnas bildningsförbund. Skriftserien ABF.
- Key, E. 1904 [1899] Skönhet för alla. Studentföreningen Verdandis Småskrifter. 77. 1904. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Key, E. 1906/1915: Folkbildningsarbetet särskildt med hänsyn till Skönhetssinnets odling. Uppsala, 1906. Toinen painos 1915.
- Lagergren, C. 2001. Visst kan Sverige och svenskhet bli säljargument! Stjärnhov: Laget om marketing konsultants.
- Laine-Sveiby, K. 1987. Svenskhet som strategi. Stockholm: Bonnier.
- Larsson, C. 1983 [1895]. De mina och annat gammalt krafts. Stockholm: Bonnier.
- Larsson, C. 1899. Ett hem. Stockholm: Bonnier.
- Larsson, C. 1992 [1931]. Jag: en bok om och på både gott och ont. Stockholm: Forum.
- Larsson, L. 1991. Ett dynamisk årtionde. Teoksessa M. Boman (toim.), Svenska Möbler 1890-1990. Stockholm: Signum.
- Lengborn, T. 1998. Ellen Kay och barnets rum. Julkaisussa Centrum för barnkulturforskning, no: 28. Stockholm.
- Lengefeld, C. 1997. Carl Larssons böcker I Europa. Teoksessa M. Snodin – E. Stavenow-Hidemark (toim.), Carl och Karin Lind, I. 1997. Ett nytt hem för arbetarklassen. Julkaisussa K. Wickman (toim.), Form genom tiden. 100 år designhistoria. Stockholm.
- Lindwall, B. 1982. Carl Larssons liv och konst. Teoksessa H-C. Köster, Carl Larsson och hans värld. Stockholm: Coeckelberghs International Publishing.
- Löfgren, O. 1984. Family and Household: Images and Realities:

- Cultural Change in Swedish Society. Teoksessa R. Netting – R. Wilk – E. Arnould (toim.) Households. Comparative Historical Studies of the Domestic Group. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Löfgren, O. 1987. Deconstructing Swedishness: culture and class in modern Sweden. Teoksessa A. Jackson, Anthropology at Home. ASA Monographs 25. London and New York: Tavistock Publications.
- Nyström, B. 1991. Från status till borgerlig vardag. Teoksessa M. Boman, Svenska Möbler. Stockholm: Signum, 33-69.
- Nyström, B. 1997. Formgivningen blomstrar. Julkaisussa K. Wickman (toim.), Form genom tiden. 100 år designhistoria, Stockholm, 48-53.
- Rudberg, E. 1992. Folkhemmet byggande. Under mellan- och efterkrigstiden. Svenska Turistföreningen.
- Ruth, A. 1984. Det moderna Sveriges myter. Teoksessa Svenska krusbär. I urval av Björn Linnell och Mikael Löfgren. En historiebok om Sverige och svenskar. Falun: Bonnier Alba, 1995, 544-573.
- Rydin, L. 1992. Den lustfyllda vardagen. Hos Larssons i Sundborn. Stockholm: Bonnier.
- Rydin, L. 1997. Karin Larsson. Teoksessa M. Snodin – E. Stavenow-Hidemark, Carl och Karin Larsson. Skapare av ett svenskt ideal. Stockholm: Bonnier, 160-183.
- Råberg, P-G. 1997. Nya bostadsideal och nytt bohag. Julkaisussa K. Wickman (toim.), Form genom tiden. 100 år designhistoria, Stockholm, 90-99.
- Salzer, M. 1994. Identity Across Borders. A Study in the "IKEA-World". Linköping Studies in Management and Economics, Dissertations No. 27. Linköping: Linköping University.
- Salzer-Mörling, M. 1998. Företag som kulturella uttryck. Lund: Academia Adacta AB.

- Statliga bostadsregler. Julkaisussa S. Thiberg, Bostadsboken. 1985. Stockholm, 84-93.
- Stavenow-Hidemark, E. 1997. Ett hem av sin tid –fast alldeles annorlunda. Teoksessa M. Snodin – E. Stavenow-Hidemark (toim.), Carl och Karin Larsson. Skapare av ett svenskt ideal. Stockholm: Bonnier.
- Torekull, B. 1998. Historien om IKEA. Ingvar Kamprad berättar för Bertil Torekull. Wahlström & Widstrand.
- Von Zweigbergk, E. 1968. Hemma hos Larssons. Stockholm: Bonnier.
- Wickman, K. 1991. Byggbart, utbytbar, flyttbart. Teoksessa M. Boman (toim.), Svenska Möbler 1890-1990. Stockholm: Singnum, 323-385.
- Wickman, K. 1997. Vardagsvaran i focus. Julkaisussa K. Wickman (toim.), Form genom tiden. 100 år designhistoria. Stockholm 1997, 104-111.

Painamaton lähdeaineisto:

Suullinen tiedonanto 17.9.2001 Carl Larssonin kotimuseon opas.
Lilla Hyttnäs, Sundborn, Ruotsi.

Espoon Ikean markkinointipäällikkö Niklas Anderekin
henkilökohtainen tiedonanto 19.10. 2001 Espoon Ikeassa.
(Nauha Hanna Paimelan hallussa)

Tukhoman yliopiston taidehistorian laitoksen järjestämä kurssi
'Det Svenska Hemmet –designideal under 150 år' tammikuu-
toukokuu 2002. Luentomuistiinpanot. (Hanna Paimelan hallussa) ~

KUVAT

Kuva 1.

IKEAs Sjal. Ikean mainos vuodelta 1981. Teoksessa Salzer, M. 1994. Identity Across Borders. A Study in the "IKEA-World". Department of Management & Economics. Linköping: Linköping University, 2.

Kuva 2.

Lena Larssoin sisustus taloon 'Skal och kärna' Helsingborgin näyttelyssä 1955. Ajatuksena oli luoda 'kuori' helposti hoidettavista materiaaleista, minkä asukas pystyi sisustamaa tarpeensa mukaan. Tässä esimerkissä Lena Larsson esitteli sisutuksen, johon kuului kiipeilypuu, pitkä lepo- ja seurustelu-sohva sekä ompelukone. Tämä 'allrummet' oli tarkoitettu palvelemaan jokaisen perheenjäsenen tarpeita –erityisesti lapsia. Teoksessa Wickman, K.(toim.), Form genom tiden. 100 år designhistoria. Stockholm 1997, 108.

Kuva 3.

Carl Larsson, Lathörnet (Laiskurin nurkkaus). Luultavasti vuodelta 1894. Akvarelli sarjasta 'Ett Hem'. Albumissaan 'Ett Hem' Carl Larsson kuvailee salonkinsa 'keveyden temppeliksi'. Kuvassa näkyy valkoisiksi maalattujen perimttötuolien sinivalkraitaiset päälliset sekä 'epämuodikas' kaakeliuuni, jonka Carl koristeli kukkamaalauksin. Salonki, jota tavallisesti pidettiin 'parempana huoneena', on Larssoneilla rentoutumisen ja laiskottelun –ei niinkään hienostuneen kanssa-käymisen- keidas. Tätä huonetta kuvaavat akvarellit loivat nk. ruotsalaisen tyylin, jossa sinivalkoisuus, keveys ja valoisuus korostuvat. Mm. teoksessa Carl Larsson. Sunnuntaikuvia. Helsinki: Kirjayhtymä, 1976, 32.

Kuva 7.

Carl Larsson, Läsrummet, 1909. Jäljennös akvarellista albumissa 'Åt solsidan'. Kersti, perheen tytär lukee yläkerran kirjastossa. Kirjat olivat Larssoneille tärkeä portti ulkomaailmaan sekä oppimisväline. Teoksessa M. Snodin – E. Stavenow-Hidemark. Carl och Karin Larsson. Skapare av ett svenskt ideal. Stockholm: Bonnier, 1997, 149.

Kuva 8.

Ikean kuvaston 2002 suurperheen kirjasto. ”Kirjahylly tuo internetin tapaan eteesi koko maailman—”, kertoo myös Ikean kuvasto mukaillen Larssoneiden ajatuksia. Julkaisussa Ikean kuvasto 2002, s. 13.

Kuva 9.

Carl Larsson, Mammas och småflickornas rum (Äidin ja pikkutyttöjen huone) 1900. Akvarelli sarjasta 'Ett Hem'. Tämä kuva on toiminut esikuvana monille lastenhuoneille. Erityisesti lapsille suunnitellut yksinkertaiset ja hygieenisetkalusteet, suuri avoin lattiatila lasten leikeille, sekä vaaleat ja raikkaat värit toistuiivat monissa erityisesti jugend –ajan lastenhuoneissa. Mm. teoksessa Carl Larsson. Sunnuntaikuvia. Helsinki: Kirjayhtymä, 1976, 49.

Kuva 10.

Ikean kuvaston 2002 suurperheen lastenhuone. Huoneessa tarkalleen sama järjestely kuin Larssoneilla. Ikkuna päädyssä, vaatekaapeista luodut nukkumaloosit seinustoilla, sekä tila leikeille keskellä. Myös vaalea lankkulattia sekä kirkkaat värit toistavat 'larssonilaista' ihannetta. Ikean kuvasto 2002, 18.

Kuva 11.

Miehen vaatekaappia käsittelevä funktiotutkimus vuodelta 1943 'Byggmästaren' –julkaisussa. Teoksessa E. Rudberg, Folkhemmet

byggande. Under mellan- och efterkrigstiden. Svenska Turistföreningen, Stockholm 1992, 36.

Kuva 12.

Ikean kuvaston 2002 pöytä suurperheelle. Suuresta pöydästä tuli yksi kansankodin 'allrummet' ideaalin kulmakivistä.

"Valitse pöytä, joka kestää lasten leikit ja on tarpeeksi suuri perheneuvotteluihin. Pöytä läksyjen tekoon ja pullan leivontaan, juhlaan ja arkeen." Monitoimipöytä on monitoimihuoneen keskus!

Ikean kuvasto 2002, 10-11.

LIITE 1.

Ingvar Kamprad: En Möbelhandlares Testamente. 1976.

Teoksessa B. Torekull, Historien om IKEA. Ingvar Kamprad berättar för Bertil Torekull. Wahlström & Wisstrand, 1998, 237-243.

En Möbelhandlares Testamente

1. Sortimentet – vår identitet.

Vi skall erbjuda ett brett sortiment, form- och funktionsriktiga heminredningsartiklar till så låga priser att så många människor som möjligt får råd att köpa dem.

Omfattning

Strävan **skall** vara att täcka in den totala boendemiljön, d v s alla hemmets utrymmen såväl inne som ute med såväl lös som fast inredning. Sortimentet **får** också omfatta redskap och prydnadsartiklar för hemmet liksom komponenter för lika grad av "gör-det-själv" inom inredningsområdet. Vidare **får** sortimentet omfatta ett mindre antal artiklar för offentlig miljö. Sortimentet skall alltid begränsas så att prisbilden inte äventyras. Kraftsamling kring väsentliga produkter inom varje artikelgrupp skall alltid ske.

Profil

Tyngdpunkten i vårt sortiment skall alltid ligga på vårt bassortiment – den del som är "typiskt IKEA". Vårt bassortiment skall ha en egen profil. Det skall spegla våra tankar, vara enkelt och rättframt som vi själva. Det skall vara tåligt och lätt att umgås med. Det skall vara uttryck för ett lättare, naturligare och mera fritt sätt att leva. Det skall uttrycka form, färg och glädje och ha en ungdomlig prägel för ungt sinne i alla åldrar.

Bassortimentet skall i Skandinavien uppfattas som typiskt IKEA och utanför Skandinavien som typiskt svenskt.

Vid sidan av vårt bassortiment får finnas ett mindre sortiment med mera traditionell anknytning som har bred förankring hos de flesta människor och som går att kombinera med vårt bassortiment. Denna del av sortimentet skall **starkt begränsas** utanför Skandinavien.

Funktion/teknisk kvalitet

"Köp-slit-och-släng" är inte IKEA. Konsumenten skall ha varaktig glädje av sitt inköp. Därför måste funktionen och den tekniska kvaliteten vara god. Men kvalitet får aldrig bli ett självändamål. Den skall anpassas till konsumentens behov.

Arbetskivans skall ha en tåligare ytbehandling än bokhyllskivan. Det kostar mera men ger konsumenten varaktigt glädje. En dyr ytbehandling på bokhyllskivan skadar konsumenten genom att kosta mera. Kvaliteten skall alltid anpassas till konsumentens intressen på sikt. Våra rättesnören skall vara Möbelfaktas grundkrav eller andra kloka normer.

Lågpris med mening

De många människorna har oftast små resurser. Det är de många människorna vi skall betjäna. Grundförutsättningen är en extremt låg prisbild. Men det måste vara lågpris med mening. Vi får inte tumma på vare sig funktionen eller den tekniska kvaliteten.

Ingen ansträngning skall sparas för att hålla nere prisbilden. Rejåla prisavstånd till våra konkurrenter skall alltid finnas och vi skall alltid vara gynnsamast inom varje funktion. Inom varje artikelgrupp skall finnas "tappa-andan-erbjudanden" och vårt sortiment får aldrig växa så att prisbilden äventyras. Lågpris med mening ställer enorma krav på alla medarbetare. Produktutvecklaren, konstruktören, inköparen, administratören, lagermannen, säljaren, ja, på alla kostnadsbärare som kan påverka våra inköpspriser och **alla andra** kostnader. Och det är verkligen 100% alla! Utan låga kostnader klarar vi aldrig vår uppgift!

Ändringar i vår sortimentspolicy

Vår grundpolicy att betjäna de många människorna kan aldrig ändras. Ändringar av här meddelade riktlinjer för vår sortimentssammansättning kan endast göras efter gemensamt beslut av styrelserna för Ingka Holding B.V. och Inter IKEA Systems B.V.

2. IKEA andan. En stark och levande verklighet.

Säkert har Du upplevt den. Du har kanske t o m givit den Din egen tolkning. Självfallet var den lättare att hålla levande förr i världen när vi inte var så många, när vi alla nådde ut till varandra, kunde tala med varandra. Visst är det svårare nu när individen efter hand suddas bort i avtalens grå tristess och personalavdelningens nummerregister.

Den gången var det mera konkret, viljan att hjälpas åt med allt, konsten att klara oss med små medel – att "lista" oss med det vi hade, kostnadsmedvetenheten intill överdriven snålhet, ödmjukheten, den obetvingliga entusiasmen och den underbara gemenskapen i vått och torrt. Men både samhället och IKEA har förändrats sedan dess.

Men visst finns den kvar på var och varannan arbetsplats. Hos gamla och nya medarbetare. Det görs fortfarande heroiska insatser – dagligen – och många, många känner fortfarande på samma sätt. I en stor grupp som vår kan inte alla känna samma ansvar och entusiasm. En del tar säkert jobbet som bara en födkrok – som vilket annat jobb som helst. Ibland är det mitt och Ditt fel, att vi inte delat med oss av vår glöd, att vi kanske t o m själva någon gång resignerat, att vi helt enkelt inte orkat ge liv och värme åt en till synes enformig uppgift.

Den sanna IKEA andan bygger fortfarande på vår entusiasm, på vår ständiga vilja till förnyelse, på vår kostnadsmedvetenhet, på vår vilja att ta ansvar och hjälpa till, på vår ödmjukhet inför uppgiften och på enkelheten i vårt sätt att vara. Vi måste ta hand om varandra, inspirera varandra. Det är synd om dem som inte kan eller vill vara med.

Ett jobb får aldrig bara vara en födkrok. Utan entusiasm på jobbet försvinner 1/3 av ens liv och det kan aldrig ersättas av en veckotidning i skrivbordslådan.

För Dig som har någon form av ledaransvar är det avgörande viktigt att motivera och utveckla Dina medarbetare. Laganda är något fint, men då måste alla i laget känna för sina uppgifter. Som lagkapten beslutar Du efter samråd med laget. Därefter finns ingen tid för resonemang. Ha fotbollslaget som förebild!

Tag vara på våra samhällsbärare! Dessa enkla, tysta och självklara människor, som alltid har en hjälpande hand till övers. De gör sin plikt och tar sitt ansvar utan att synas. För dem är ansvarsområde ett nödvändigt men fult ord. För dem är helheten lika självklar som att alltid hjälpa till och att alltid dela med sig. Jag kallar dem samhällsbärare helt enkelt därför att de är nödvändiga i varje system. Det finns så många av dem just hos oss. De finns överallt på våra lagergolv, på våra kontor, bland säljpersonalen...

De är IKEA andans innersta väsen.

Visst finns IKEA andan kvar, men också den måste vårdas och utvecklas i takt med tiden. **Utveckling är inte alltid lika med framåtskridande.** Ofta är det Dig som ledare och ansvarshavare som likhetstecknet hänger på.

3. Vinst ger oss resurser.

En bättre vardag åt de många människorna! För att nå vår målsättning måste vi ha resurser. Inte minst på det ekonomiska området. Vi tror inte på några stekta sparvar som flyger i munnen på oss. Vi tror på hårt och idogt arbete som ger resultat.

Vinst är ett underbart ord! Låt oss med en gång avdramatisera ordet vinst. Politiker brukar och missbrukar ofta det ordet. Vinst ger oss resurser. Resurser kan man bara få på två sätt, antingen genom vinst eller genom understöd. Allt statsunderstöd kommer genom statens vinst på någon verksamhet eller genom skatter i

någon form som Du och jag skall betala. Låt oss lita till oss själva också när det gäller att skapa de ekonomiska resurserna.

Målsättningen för vårt ekonomiska resursskapande lyder: **Att på lång sikt nå ett gott resultat.** Förutsättningarna känner Du. Vi skall ha den lägsta prisbilden. Och vi skall förena den med god kvalitet. Tar vi för mycket betalt håller vi inte den lägsta prisbilden, tar vi för lite betalt får vi inga resurser. Ett underbart problem! Som tvingar oss att produktutveckla mer ekonomiskt, att köpa in bättre och att envetet spara på alla kostnader. Detta är vår hemlighet. Grunden till vår framgång.

4. Att med små medel nå goda resultat.

En gammal IKEA idé som blir alltmer aktuell. Otaliga gånger har vi visat att man med små medel eller knappa resurser kan nå goda resultat. Slöseri med resurser är dödssynd hos IKEA. Det är knappast någon konst att nå uppställda mål om man får bortse från kostnaderna. Att formge ett skrivbord som får kosta 5 000 kr kan vilken arkitekt som helst. Men att formge ett funktionellt och bra skrivbord som skall kosta 100 kr kan bara de skickligaste. **Dyra lösningar på alla typer av problem är oftast signerade av medelmåttor.**

Vi har ingen respekt för en lösning förrän vi vet vad den kostar. En IKEA produkt utan prislapp är därför alltid fel! Lika fel som att inte samhället talar om för sina skattebetalare vad t ex en fri skolmåltid kostar i snitt per portion.

Innan Du själv väljer en lösning, ställ den i relation till kostnaden. Först då kan Du bedöma den.

Slöseri med resurser är en av mänsklighetens största sjukdomar. Många moderna byggnadsverk är mera monument över mänsklig dumhet än rationell lösning av ett behov. Men ännu mera kostar oss slöseriet när det gäller små vardagsnära frågor: Att sortera in papper som Du ändå aldrig mera kommer att behöva. Att ägna tid åt att bevisa att Du hade rätt i alla fall. Att skjuta en fråga till ett nytt sammanträde för att Du inte vill ta på Dig ansvaret just nu. Att ringa när Du lika gärna kan skriva en lapp eller sända ett telex. Listan kan göras oändlig.

Utnyttja Dina resurser på IKEA vis. Då når Du ett gott resultat med små medel.

5. Enkelhet är en dygd.

För att många människor skall fungera tillsammans i ett samhälle eller i ett företag måste det finnas regler. Ju mera komplicerade dessa regler görs, ju svårare är de att efterleva. Komplicerade regler förlamar!

Historisk belastning, rädsla och bristande vilja att ta ansvar är byråkratins grund. Obeslutsamhet leder till mera statistik, mera utredningar, mera sammanträden, mera byråkrati. Byråkratin komplicerar och förlamar!

Planläggning är ofta synonymt med byråkrati. Visst är planläggning nödvändig för att skapa riktlinjer för Ditt arbete och för att ett företag skall fungera också på sikt, men glöm inte att **överdriven planläggning är företagets vanligaste dödsorsak**. Överdriven planläggning undertrycker Din handlingsfrihet och minskar Din tid för genomförandet. En komplicerad planläggning förlamar. Låt enkelhet och förnuft präglade Din planläggning.

Hos oss är förenklandet en fin tradition. Enkla rutiner betyder större slagkraft. Enkelhet i vårt uppträdande ger styrka. Enkelhet och ödmjukhet präglar oss när vi umgås med varandra, med våra leverantörer och med våra kunder. Det är inte bara av kostnadsskäl som vi undviker lyxhotellen. Vi behöver inte några skrytbilar, fina titlar eller skraddarsydd uniformer eller andra statusattribut. Vi litar till vår egen kraft och vår egen vilja!

6. Linje annorlunda.

Om vi från början frågat experter till råds om man i ett litet samhälle som Älmhult kunde bygga ett företag som IKEA hade vi säkert blivit avrådade. Lika fullt ligger idag en av världens största anläggningar i vår bransch i Älmhult.

Genom att alltid fråga varför man gör si eller så finner vi nya vägar. Genom att vägra godkänna ett mönster bara för att det är etablerat kommer vi vidare. Vi vägar det annorlunda! Inte bara när det gäller de stora frågorna utan också när det gäller att lösa de små vardagsnära problemen.

Att våra inköpare vänder sig till en fönsterfabrik med bordsunderredet och till en skjortfabrik med sitskuddarna är ingen tillfällighet utan helt enkelt svaret på frågan **varför!**

Vår protest mot det etablerade är inget självändamål, det är en målmedveten vilja att ständigt utveckla och förbättra.

Att bevara och utveckla dynamiken i vår verksamhet hör till våra viktigaste uppgifter. Det är t ex därför jag hoppas att vi aldrig skall få två likadana hus. Vi vet att det senaste huset kommer att innehålla flera felaktiga lösningar men ändå, totalt sett, bli det bästa. Dynamiken och experimentlusten skall hela tiden leda oss framåt. **"Varför"** förblir ett viktigt nyckelord.

7. Kraftsamling – viktig för vår framgång.

Fältherren som splittrar sina resurser kommer obönhörligen till korta. Redan 10-kamparen har sina problem.

Också för oss gäller att vi måste koncentrera oss – kraftsamla. Vi kan ändå aldrig göra allt, överallt samtidigt.

Vår kollektion får inte svämma över. Vi kan ändå aldrig tillfredsställa varje smakriktning. Vi måste kraftsamla kring vår egen profil. Vi kan aldrig säljaktivera hela vår kollektion samtidigt. Vi måste kraftsamla. Vi kan inte erövra alla marknader samtidigt. Vi måste kraftsamla för att nå maximal effekt med många gånger knappa resurser.

Medan vi kraftsamlar på viktiga områden måste vi "lista" oss på andra. "Lista" är småländska och betyder just att klara sig med ytterst knappa resurser.

När vi bygger upp en ny marknad kraftsamlar vi oss på själva marknadsföringen. Kraftsamling innebär att vi under viktiga skeden tvingas släppa efter på i och för sig viktiga saker som t ex säkerhetssystem. Det är därför vi måste ställa extra höga krav på varje medarbetares ärlighet och lojalitet.

Kraftsamla, redan själva ordet betyder styrka. Utnyttja det i Ditt dagliga arbete. Det ger Dig resultat.

8. Att ta ansvar – en förmån.

Det finns i varje typ av företag och samhälle och på alla nivåer människor som fattar egna beslut hellre än att krypa bakom andras. Människor som vågar ta ansvar. Ju färre sådana ansvarsvilliga ett företag eller samhälle har desto mer byråkrati. Sammanträdesraseri och gruppdiskussioner beror ofta på ovilja eller oförmåga hos ansvarshavaren att fatta beslut. Ibland skyller man på demokrati eller samrådsplikt. Att ta ansvar har ingenting med utbildning, ekonomi eller ställning att göra. De ansvarsvilliga finns på lagergolvet, bland inköpare, försäljare och kontorspersonal, ja överallt. Och de behövs i alla system. De är viktiga för allt framåtskridande. De ser till att maskineriet fungerar.

I vår IKEA familj vill vi behålla människan i centrum, stödja varandra. Vi har alla våra rättigheter men också våra skyldigheter. Frihet under ansvar. Ditt och mitt initiativ är det avgörande. Vår förmåga att ta ansvar och fatta beslut.

Endast den som sover gör inga fel. Att göra fel är den handlingskraftiges privilegium – den som förmår att göra om och rätta till.

Vår målsättning kräver av oss att vi ständigt tränar oss i att fatta beslut och ta ansvar, att vi ständigt motarbetar vår felrädsla. **Felrädsla är byråkratins vagga och all utvecklings fiende.** Inget beslut får göra anspråk på att vara det enda

rätta. Det är handlingskraften bakom beslutet som avgör dess riktighet. Det måste få vara tillåtet att göra fel. Det är alltid medelmåttan som är negativ, som ägnar tid åt att bevisa att man inte hade fel. Den starke är alltid positiv och arbetar framåt.

Det är alltid de positiva människorna som vinner. De är alltid till glädje för sin omgivning och sig själva. Men att vinna betyder inte att någon annan måste förlora. De finaste segrarna är de som saknar förlorare. Om någon stjälar en modell av oss undviker vi en process – därför att en process alltid är negativ. Vi löser i stället uppgiften genom att göra en ny modell som är ännu bättre.

Utnyttja Din förmån – Din rättighet och Din skyldighet att fatta beslut och ta ansvar.

9. Det mesta är ännu ogjort. Underbara framtid!

Känslan av att vara färdig är ett effektivt sömnmedel. En människa som vid pensionsdags tycker sig ha gjort sitt förtvinar snabbt. Ett företag som anser sig vara framme vid målet stagnerar snabbt och förlorar sin livskraft.

Lyckan är inte att nå sitt mål, lyckan är att vara på väg. Vårt underbara öde är att stå just i början. Inom alla områden. Endast genom att ständigt fråga oss hur det vi gör idag kan göras bättre i morgon kan vi komma vidare. Positiv upptäckarglädje skall besjåla oss också i framtiden. Ordet omöjligt är och förblir borta ur vår ordbok. Erfarenhet är ett ord som vi skall se upp med.

Erfarenhet är all utvecklings hämsko. Erfarenhet är många människors ursäkt för att inte prova något nytt. Ändå är det klokt att lita till erfarenhet ibland. Föredra i så fall att lita till Din egen. Den är oftast mera värdefull än långa utredningar.

Ambitionen att utveckla oss själva som människor och medarbetare måste förbli hög. Nyckelordet är ödmjukhet. Ödmjukhet betyder så mycket för oss i vårt arbete och under vår fritid, ja, det är avgörande för oss som människor. Det betyder inte bara hänsyn och respekt för medmänniskor utan också vänlighet och generositet. Vilja och styrka utan ödmjukhet leder ofta till konflikt. Tillsammans med ödmjukhet är vilja och styrka Ditt hemliga vapen för utvecklandet av Dig själv som individ och medmänniska.

Tänk på att **tiden är Din viktigaste resurs**. Du hinner så mycket på 10 minuter. Svanna 10 minuter är definitivt förbi. Du får dem aldrig tillbaka.

10 minuter är inte bara timpengen delad med 6. 10 minuter är ett stycke av Dig själv. Indela Ditt liv i 10-minuters enheter och offra så få som möjligt åt meningslöshet.

Det mesta är ännu ogjort. Låt oss förbli en samling positiva fanatiker, som med orubblig envishet vägrar att acceptera det omöjliga, det negativa. Det vi vill, det kan vi och det skall vi göra tillsammans, underbara framtid.

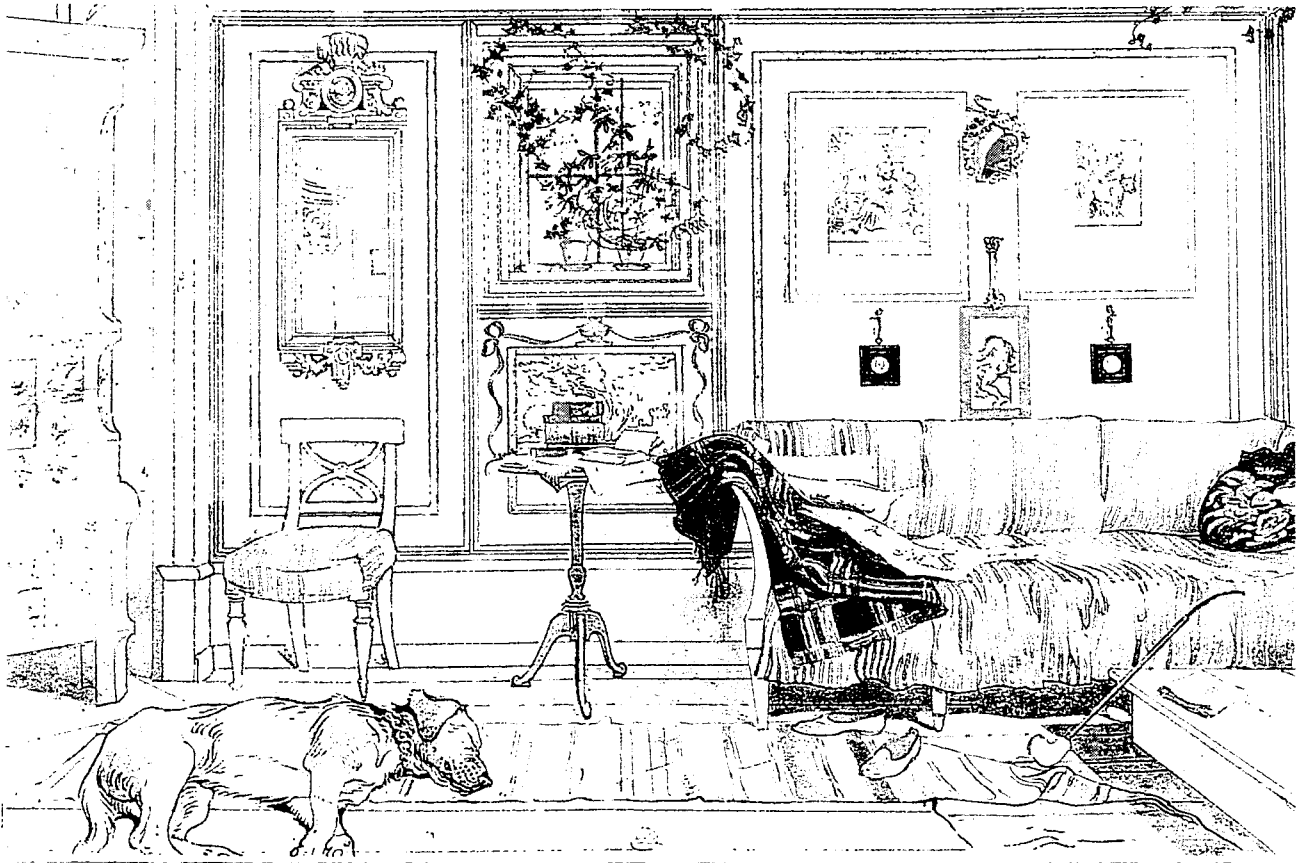
Kuva 1.

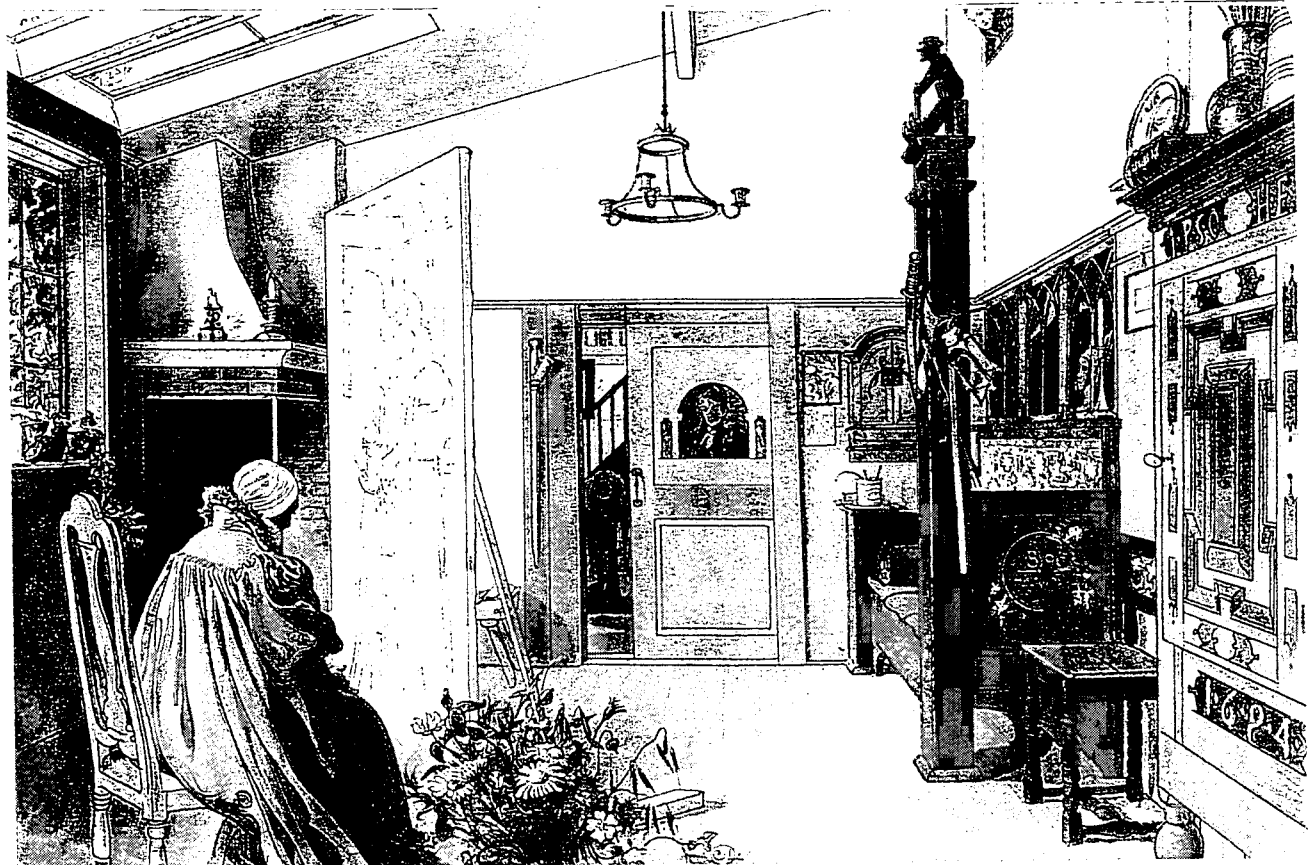
Kuva 2.

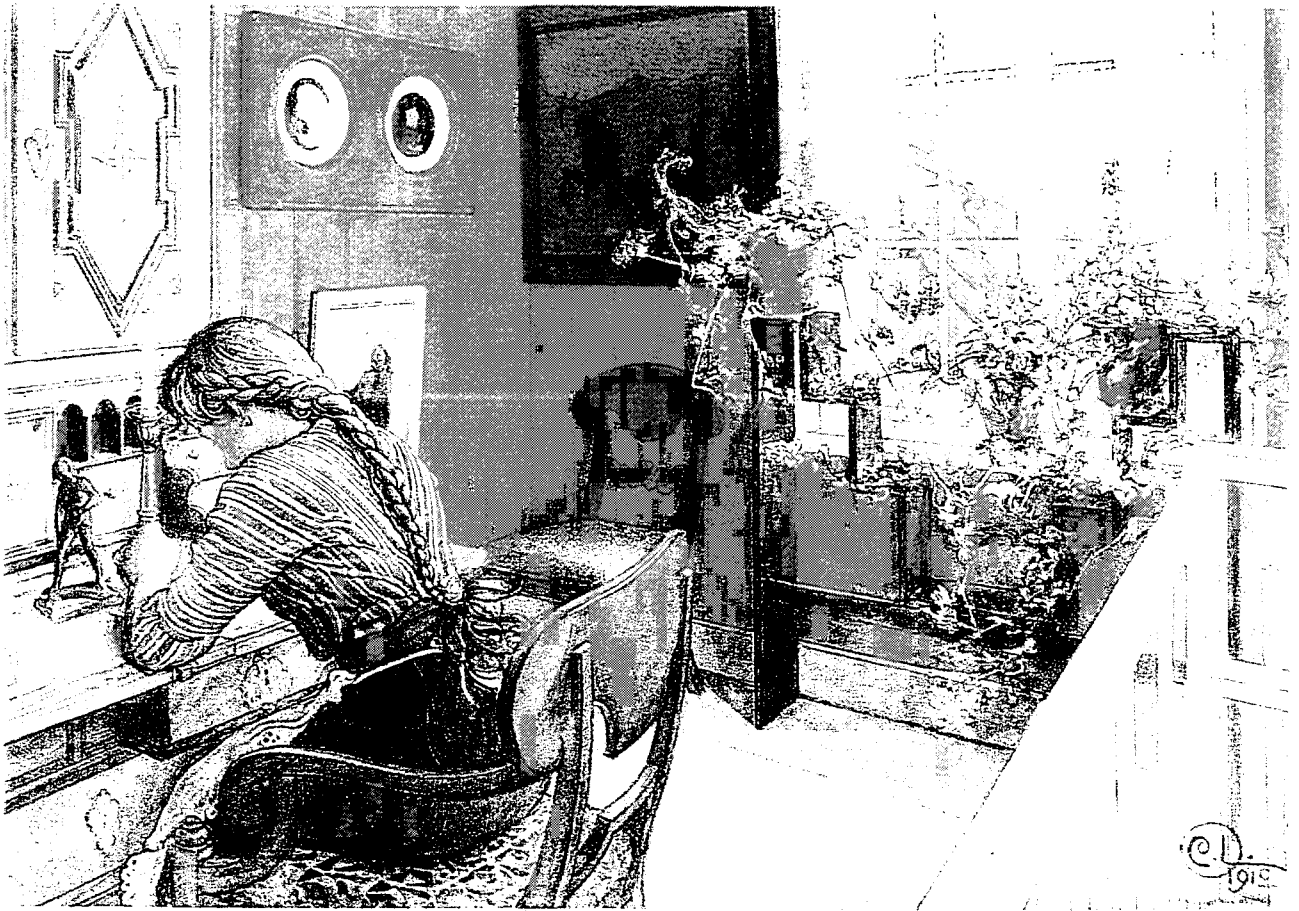
Kuva 3.

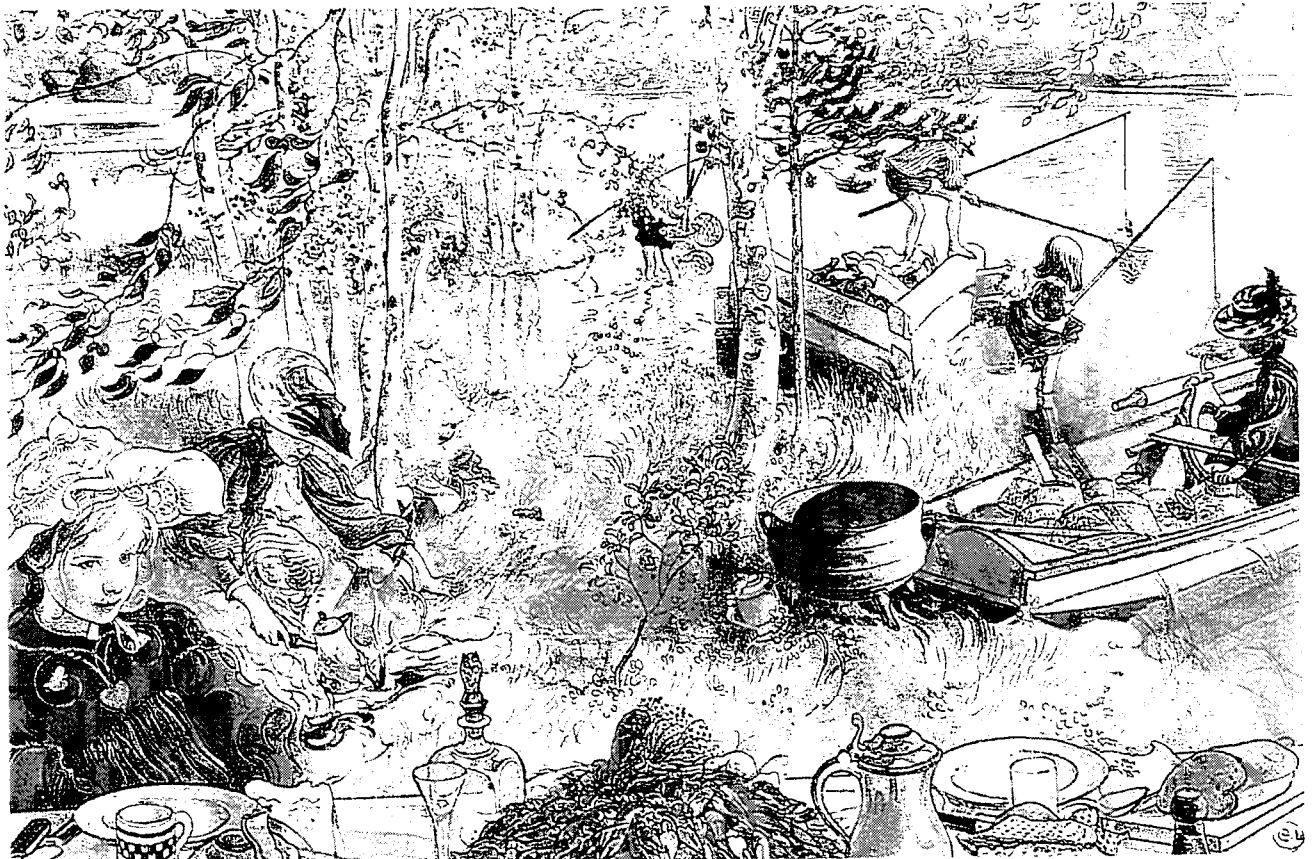
Kuva 4.

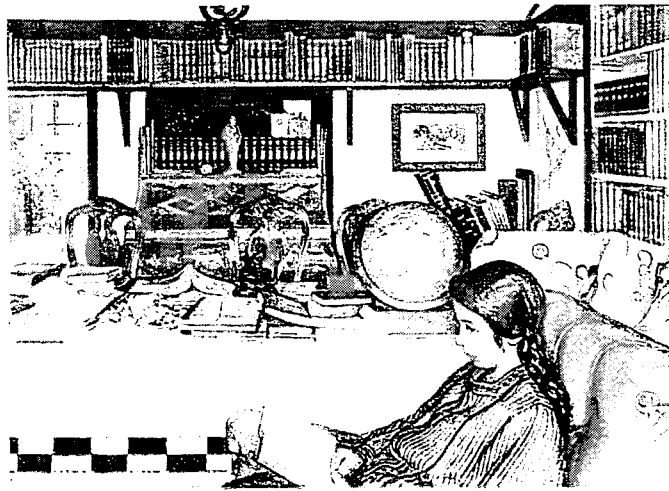
Kuva 5.

Kuva 6.

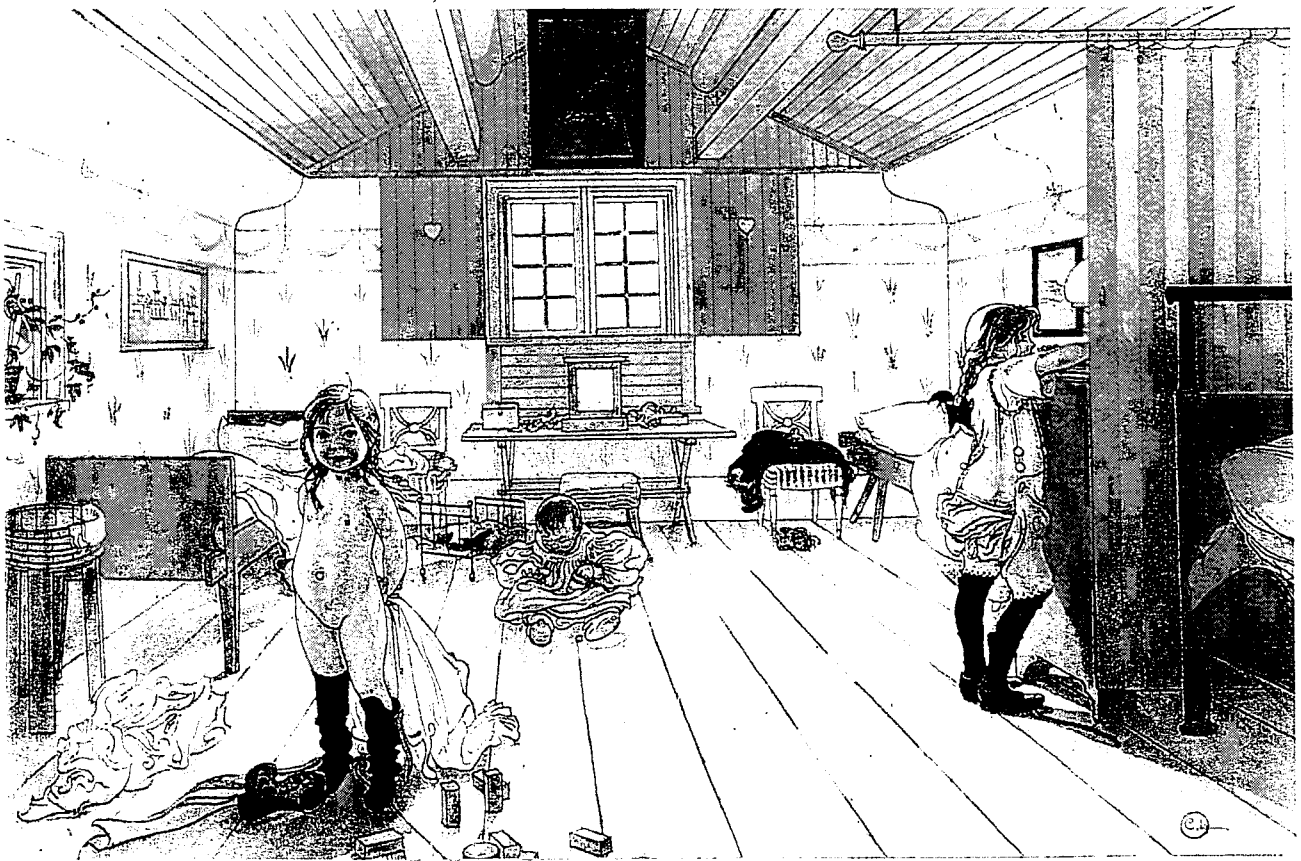
Kuva 7.

Kuva 8.

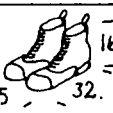

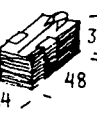

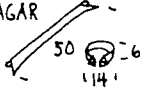

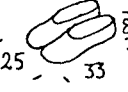

Kuva 9.

Kuva 10.

Kuva 11.

<p>I GARDEROB EL. KLÄDSKÅP VID SOVPLATS EL. I KLÄDKAMMARE.</p>	<p>2 PAR HANDSKAR EL. VANTAR 25</p>	<p>I KAPPRUM.</p>
<p>6 KOSTYMER 85 1 SMOKING 1 MÖRK KOSTYM 2 SÖNDAGSKOSTYMER 2 VARDAGS</p>	<p>1 PAR SPORTKÄNGOR 25 32</p> <p>1 FAST SKÅP MED BACKAR O. HYLLOR ELLER 1 BYRÅ</p>	<p>1 YTTERROCK 135</p>
<p>1 BAD- ELLER MORGONROCK 160</p>	<p>12 SKJORTOR 30 48 24</p>	<p>1 HATT 15 32 29</p>
<p>2 SLIPOVERS I BRUK. 55</p>	<p>6 MJUKA KRAGAR 6 STÄRK 50 14</p>	<p>1 PAR HANDSKAR EL. VANTAR. 25</p>
<p>4 PAR SKOR 22 32 1 PAR FINA SKOR 2 " VARDAGSSKOR 1 " TOFFLOR</p>	<p>6 TRÖJOR. 18 38 26 6 KALSONGER 18 38 26</p>	<p>1 PAR GALOSCHER ELLER PAMPUSCHER 25 33 8</p> <p>MALSKYDDAD FÖRVARING</p>
<p>1 HATT. 15 32 29</p>	<p>6 PYJAMAS 15 48 26</p>	<p>3 SÄSONG-KOSTYMER. 85</p>
<p>BÄLTEN, HÄNGSLEN, SLIPSAR (HÄNGAS PÅ SPIRAL)</p>	<p>12 PAR STRUMPOR 18 30 9</p>	<p>1 YTTERROCK 135</p>
<p>VENTILERAD GARDEROB.</p>	<p>2 SLIPOVERS 16 29 10</p>	<p>(SOMMAR EL. VINTERROCK)</p>
<p>1 SPORTKOSTYM 85</p>	<p>3 SCARVES 16 28 9</p>	<p>1 YTTERROCK 135</p>
<p>2 MÖSSOR. 28 4 26</p>	<p>24 NÅSDUKAR 12 12 14</p>	<p>1 REGNROCK. 135</p>

Kuva 12.

Ensin tulee perhe. Sitten pöytä. Tämä järjestys helpottaa hieman elämääsi. Valitse pöytä, joka kestää lasten leikit ja on tarpeeksi suuri perheneuvotteluihin. Pöytä lakkyjen tekoon ja pullan leivontaan, juhlan ja arkeen. Valitse pöytä, joka kussaa perheesi tai laajenevan ystäväpiiriäsi mukana. Valitse ensin elämä – ja sen jälkeen pöytä. ▷

MUSAR-ruokapöytä, 4 tai useampia pöytäjä voidaan yhdistää lasten korissa 140/200x100 cm €345/tpi (991,05/tpi) Katto siivu 188.
TUOLIT YLHÄLTÄ VASEMMALLA.
TRAKTOR-jalkalatu €29 (172,43)
MUSAR-tuoli, Punainen tai sininen Unkari-pöydän kanssa €127,02.
MUSAR-tuoli, Mänty €45 (267,54)
EDVARD-tuoli, Musta tai sininen €39 (231,88)
STEFAN-tuoli, Punainen €29 (172,43)